

ભારતના પરિવર્તનની પ્રવૃત્તિ

સુસંગત શિક્ષણ અને
વ્યાવસાયિક તાલીમ મારફત
ભારતના લોકોનું સશક્તિકરણ

આ પુસ્તક નિમ્નલિખિત ક્ષેત્રોને સમર્પિત છે:

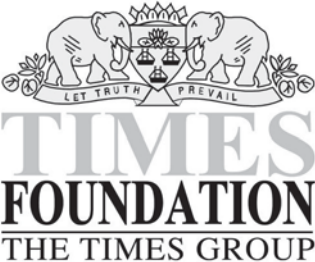
૧. ૩૫ વર્ષની ઉંમર સુધીના ભારતના યુવાનો	૮૫૦ મિલિયન
૨. એમએસએમઈમાં કામ કરનાર માટે	૪૬૦ મિલિયન
૩. ૧૪થી ૫૫ વર્ષની ઉંમરના બેરોજગારો માટે	૩૦૦ મિલિયન

ભારતના પરિવર્તનની પ્રવૃત્તિ

સુસંગત શિક્ષણ અને વ્યાવસાયિક તાલીમ
મારફત ભારતના લોકોનું
સશક્તિકરણ

કિશન ખન્ના
દ્વારા

દ્વારા આધારભૂત

ભારતમાં છાપનાર શીતલ પ્રિન્ટ્સ, ૨૧૧, પ્રગતિ ઈન્ડસ્ટ્રીઅલ એસ્ટેટ, ડો. એન.એમ જોશી માર્ગ, લોઅર પરેલ પૂર્વ, મુંબઈ - ૪૦૦૦૧૧.

ભારતમાં છાપનાર મેનીફેસ્ટ પબ્લિકેશન્સ, ૩૦૮, ઓલિમ્પસ, અલ્ટામાઉન્ટ રોડ, મુંબઈ - ૪૦૦૦૨૬. ભારત

કોપીરાઈટ © ક્રિશન ખન્ના ૨૦૧૨

ભારતમાં પ્રથમ પ્રકાશિત ૧૯૯૩માં

આઈએસબીએન ૯૭૮-૮૧-૯૦૬૬૨૧-૦-૯

ભારતના પરિવર્તનની પ્રવૃત્તિ *i Watch* દ્વારા ૧૯૯૩માં પ્રથમ પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી અને પાછળથી એને દર વર્ષે હાલની આવૃત્તિ સુધી સુધારવામાં અને મોટી કરવામાં આવી હતી. વિગતો આ પુસ્તકના પાના ૮ ઉપર જુઓ. આ પુસ્તક ૧૨ બીજી ભારતીય ભાષાઓમાં પણ છાપવામાં આવ્યું છે. જેવી કે હિન્દી, ઉર્દુ, પંજાબી, આસામીઝ, ઓરિયા, બંગાલી, ગુજરાતી, મરાઠી, તામિલ, મલયાલમ, કન્નડ અને તેલુગુ.

ભારતમાં છાપનાર શીતલ પ્રિન્ટ્સ, ૨૧૧, પ્રગતિ ઈન્ડસ્ટ્રીઅલ એસ્ટેટ, ડો. એન.એમ જોશી માર્ગ, લોઅર પરેલ પૂર્વ, મુંબઈ - ૪૦૦૦૧૧.

ભારતમાં છાપનાર મેનીફેસ્ટ પબ્લિકેશન્સ, ૩૦૮, ઓલિમ્પસ, અલ્ટામાઉન્ટ રોડ, મુંબઈ - ૪૦૦૦૨૬. ભારત

કોપીરાઈટ અને પુનર્મુદ્રણ

આ પુસ્તકમાંથી સર્વ વિગતો જેવીકે મુખ્ય પાઠ, આલેખન, લોગોઝ, ચિત્રો, માહિતીનું સંકલન, *i Watch* તેમજ બીજા માહિતી પૂરી પાડનારાઓની મિલકત છે. આ પુસ્તક અથવા એનો કોઈપણ ભાગ પુનઃમુદ્રિત, એની નકલ, એનું પ્રકાશન કરવું નહીં, પ્રસારિત ન કરવું કે એનો ગેરલાભ ઉઠાવવો નહિં. આ પુસ્તકનો કોઈપણ ભાગ કોઈપણ રૂપમાં અથવા કોઈપણ સાધન, યાંત્રિક કે ઇલેક્ટ્રોનિક દ્વારા *i Watch* ની પૂર્વ પરવાનગી અથવા લેખિત સંમતિ વગર પ્રસારિત કરવો નહીં.

ભારતના પરિવર્તનની પ્રવૃત્તિ

સુસંગત શિક્ષણ અને વ્યાવસાયિક તાલીમ
મારફત ભારતના લોકોનું
સશક્તિકરણ

૧. આ એક પુસ્તક છે અને મેગેઝીન નથી. એની ગોઠવણી સરળ વાંચન માટે મેગેઝીન જેવું દેખાય તે માટે ખાસ કરવામાં આવી છે. ઘણા થોડા લોકો ૨૦૦ પાનાનું પુસ્તક વાંચવા ઈચ્છે છે !
૨. આ પુસ્તક અને આ કામ ભારતના યુવા વર્ગ મને ૪૬૦ મિલિયન લોકો માટે છે જેઓ એમએસએમઈઝમાં કામ કરે છે તેઓ માટે અને એવાં પુરુષો અને સ્ત્રીઓ માટે છે જેઓ યુવાનોના સશક્તિકરણ માટે કાર્ય કરે છે અને ખાસકરીને સ્ત્રીઓ અને કન્યાઓ માટે.
૩. આ પુસ્તકનો સંદર્ભ સમજવા અને વખાણવા માટે પ્રથમ આ પુસ્તકનું પાનું ૭ વાંચવાની જરૂર છે, કેમકે આ પાનું આ પ્રયાસનું સત્ય છે.
૪. આ પુસ્તકની ઉત્ક્રાન્તિનો ઇતિહાસ, પાનું ૮
૫. અમર પ્રેરણા, પાનું ૯
૬. એક નાગરિકનો પ્રયાસ, પાનું ૧૦
૭. આ પુસ્તકનું ધ્યેય, પાનું ૧૦

ઉપરનાં પાનાં, ૭, ૮, ૯, અને ૧૦ આપ પુસ્તકના મુખ્ય વિભાગોમાં જાવ તે પહેલાં વાંચવાનું સૂચન છે.

વિગતો

વિગતો	૨
પ્રસ્તાવના	૪
આર્થિક વિકાસ ટકાવવો	૭
આ પુસ્તકના વિકાસનો ઇતિહાસ	૮
અમર પ્રેરણા	૯
એક નાગરિકનો પ્રયાસ અને આ પુસ્તકનું ધ્યેય	૧૦
અમે આપને માટે શું કરી શકીએ ?	૧૧
<i>i Watch</i> ના ધ્યાન કેન્દ્રિત વિસ્તારો	૧૨
નાગરિકો પ્રતિસાદ આપે છે <i>i Watch</i> ને	૧૪
<i>i Watch</i> વિશે	૧૬
સિદ્ધાંતો, ઉદ્દેશ, ધ્યેયો	૧૮

વિભાગ - ૧ રાજકારભાર

ભારત જેને આપ જાણતા ન હો	૧૯
ભારતનું પરિવર્તન કરવાનો એજન્ડા	૨૧
આર્થિક અને ઇંદાદારી સુધારા	૨૩
રાજકારભાર અને વહીવટ	૨૪
ભારતનો દેશ	૨૫
સારો રાજકારભાર ભારતનું સુપરપાવરમાં રૂપાંતર કરી શકે છે	૨૬
સારો રાજકારભાર + અસરકારક વહીવટ = શૂન્ય રૂપતખોરી	૨૭
વિશ્વ કક્ષા માટે સખત પરિશ્રમ જરૂરી છે	૨૮
વિશ્વ કક્ષાની કાર્યક્ષમતા કઈ રીતે હાંસલ કરવી ?	૩૧
વિશ્વ રાજકારભાર અને વિશ્વ શાંતિ	૩૩

વિભાગ - ૨ શિક્ષણ અને માનવ સંસાધન વિકાસ

૧૯૪૭ પછી ત્રણ દેશોની કઠાણી	૩૪
શિક્ષણનું મહત્વ	૩૫
૪૦-૬૦ કલાકમાં કોઈપણ ભારતીય ભાષા વાંચતાં અને લખતાં શીખો	૩૬
વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને તાલીમ વીઈટી-વિજેતા !	૩૭
સાહસ કૌશલ્યોનો વિકાસ, ઇએસડી અને વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ, વીઈટી	૩૯
ભારતનું 'શિક્ષણનું બીબું'	૪૧
ભારતને ઉચ્ચતર અને ટેકનિકલ શિક્ષણનું આંતરરાષ્ટ્રીય કેન્દ્ર બનાવો	૪૩
ભારતને જ્ઞાનસભર અર્થતંત્ર બનાવીએ	૪૪
વસ્તીનો બૉમ્બ જે ઠારીજ નાંખવો જોઈએ	૪૭
વિરોધાભાસી ભારત	૪૯
યુવાવર્ગને સશક્ત બનાવવા માટે ત્રણ દરખાસ્તો	૫૧
યુવાવર્ગને સલાહ - હું કોણ છું ?	૫૨

વિભાગ - ૩ અર્થતંત્ર અને સાહસ

ગરીબ અને તવંગર વચ્ચે તફાવત	૫૬
વાસ્તવિક અને વ્યવહારૂ ભારત	૫૭
ગરીબીની રેખા અને સંબંધિત ભારત	૫૮
વિશ્વ બજારો માટે કઈ રીતે આયોજન કરવું? એક તપાસચાટી	૫૯
એમએસએમઈઝ-કોઈપણ અર્થતંત્રની કરોડ રજૂ	૬૧
ભારતે અચૂક ઘંઘા માટેનું આંતરરાષ્ટ્રીય કેન્દ્ર બનવું જોઈએ	૬૩
અર્થતંત્રનું જીડીપી પૃથક્કરણ-એસએમઈઝનું મહત્વ	૬૫
ચીન-ભારત સરખામણીનો ચાર્ટ-જો મને પકડી શકો તો પકડો	૬૬
વિશ્વ, યુએસએ, બીઆરઆઈસી, પસંદ કરાયેલા દેશો	૬૭

વિભાગ - ૪ રોજગારી નિર્માણ

શિક્ષણ અને કૌશલ્યોનું મહત્વ	૬૮
એચઆરડી-રોજગારી અને બેરોજગારી	૬૯
ભારતનું 'રોજગારીનું બીબું'	૭૦
એસએમઈઝ મારફત રોજગારી નિર્માણ	૭૨
એમએસએમઈઝની કક્ષાઓ-યુએસ-એસબીએ વર્ગીકરણ	૭૩
વીઈટી મારફત રોજગારી નિર્માણ	૭૫
વ્યવસાયી શિક્ષણ અને તાલીમનું વર્ગીકરણ, વીઈટી અભ્યાસક્રમો	૭૬
રોજગારી નિર્માણ માટે વીઈટીનું અમલીકરણ	૭૯
શિક્ષણ અને વીઈટીના વિસ્તારમાં વપરાતી વ્યાખ્યાઓ	૮૨
ચીનમાં વ્યવસાયી તાલીમ, વીઈટી અને અર્થતંત્ર	૮૩
જર્મની (ઇયુ)માં વ્યવસાયી તાલીમ, વીઈટી અને અર્થતંત્ર	૮૪
યુએસએમાં વ્યવસાયી તાલીમ, વીઈટી અને અર્થતંત્ર	૮૫
ભારતમાં વ્યવસાયી તાલીમ, વીઈટી અને અર્થતંત્ર	૮૬
ભારતની કામદાર ઉત્પાદકતા	૮૭
સુસંગત શિક્ષણ અને તાલીમ	૮૮
ખેતીવાડી: લાભ ભારત	૯૦

સામાન્ય

સામાન્ય માહિતી	૯૧
સંદર્ભો	૯૨
<i>i Watch</i> રાષ્ટ્રીય સમિતિઓમાં	૯૩
આ પુસ્તકમાં વાપરેલાં સંક્ષિપ્ત રૂપો	૯૪
<i>i Watch</i> પ્રકાશનો ૧૩ ભાષાઓમાં ઉપલબ્ધ	૯૫
વાર્ષિક ૧૦% થી ૧૫% સુધી જીડીપી વૃદ્ધિ દર માટે પગલાંની યોજના	૯૬
<i>i Watch</i> ૨૦૧૪ - ૨૦૧૫ માટે આયોજિત પ્રોજેક્ટ્સ	૯૭
પ્રાયોજકો	૯૮
<i>i Watch</i> તરફથી સીએસઆર પ્રોજેક્ટ્સ	૧૦૦
લેખક વિશે	૧૦૧
સમાવેશક વિકાસ માટેનો મંત્ર:	૧૦૨

પ્રસ્તાવના

આ રજુઆત ભારતના નાગરિકોના લાભ માટે કરવામાં આવી છે. દા.ત. રાજકારણીઓ, ખેડૂતો, અધિકારીઓ, વ્યાવસાયિકો, શિક્ષકો, વિદ્યાર્થીઓ, વિદ્વાનો, ડૉક્ટરો, વેપારીઓ, ગૃહિણીઓ, એન્જિનિયરો, વકીલો, કન્સલ્ટન્ટો, એનઆરઆઈઝ, પીઆઈઓઝ તથા ભારતનો યુવાવર્ગ.

આ એક પુસ્તક છે અને મેગેઝીન નથી! એમાં આરામદાયક વાંચન માટે સરળ અને મૈત્રીપૂર્ણ શૈલી છે. મોટા ભાગના લેખો એક અથવા બે પાનામાં છે. ઘણા થોડા લેખો ત્રણ પાનામાં છે.

જ્યાં જરૂરી હોય ત્યાં જો સંપૂર્ણ જરૂરી ન હોય ત્યાં બિન જરૂરી વિગતો શક્ય એટલી હદ સુધી કાપવાના હેતુથી સાદાં રેખાચિત્રો વડે પૂરવણી કરી છે.

આ પુસ્તકની અંદરની સામગ્રી ચાર વિભાગોમાં વહેંચવામાં આવી છે. દરેક પાનાનું તળિયું લેખના દરેક પ્રકારનું વર્ગીકરણ કરે છે. આ વિષયોનું પરસ્પર સંઘાણ જ્યાંપણ સુસંગત હતું ત્યાં એને મહત્વ આપવામાં આવ્યું છે.

વિભાગ - ૧ રાજકારભાર પરના લેખોને આવરી લે છે.

વિભાગ - ૨ શિક્ષણ અને માનવ સંસાધન વિકાસ પરના લેખોને આવરી લે છે.

વિભાગ - ૩ અર્થતંત્ર અને સાહસના પસંદ કરાયેલા વિસ્તારોમાં લેખોને આવરી લે છે.

વિભાગ - ૪ રોજગારી નિર્માણના આધિપત્યમાંના લેખોને આવરી લે છે.

આ પુસ્તક જેલો ધોરણ ૮મા અને તેથી આગળ અભ્યાસ કર્યો હોય તેવા કોઈપણ માટે છે.

સર્વ ભારતીયોના ભાગ્યેજ ૭% ખરેખર અંગ્રેજી સમજતા હોવાથી, આ પુસ્તક સર્વ મુખ્ય ભારતીય ભાષાઓ જેવી કે મરાઠી, ગુજરાતી, ઉર્દૂ, હિન્દી, તામીલ, તેલુગુ, કન્નડ, મલયાલમ, ઓરિયા, બંગાળી, આસામીઝ અને પંજાબીમાં પણ ઉપલબ્ધ છે.

આમાં પૂરી પાડવામાં આવેલી સામગ્રીને જ્યાં જ્યાં શક્ય હોય ત્યાં વર્તમાન ઉપલબ્ધ માહિતીને ધ્યાનમાં લેવા માટે છેલ્લામાં છેલ્લું સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું છે.

વાચકને આ પાનાંઓની વિગતો ભારતના લોકો માટે વિચાર અને પગલાં શરૂ કરવા માટે જે ઉદ્દેશથી તે લખવામાં આવેલ છે તેના જ સંદર્ભમાં તે વિચારવા વિનંતી છે. એ કોઈ ઉપદેશ નથી, પણ **ભારતના લોકોના લાભ માટેના** એકમાત્ર હેતુ સાથે, દેશની અંદર વધુ જાગૃતિ અને પગલાં સુગમ બનાવવા માટે હકીકતોનું નિવેદન છે.

દરેક નોંધ ‘એકલ પર્યાપ્ત’ છે. તેઓમાંની કોઈપણ કોઈપણ સમયે વાંચી શકાય છે.

જો આપ મને ભારતના લોકોને અધિકતમ લાભ મેળવી આપવા માટે જ્યાં આપણે ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાની જરૂર છે એવા અત્યંત મહત્વના પાંચ વિસ્તારો પર અણિયાળો પ્રશ્ન પૂછો, તો હું કહીશ શિક્ષણ, શિક્ષણ, શિક્ષણ, રાજકારભાર અને પ્રાથમિક આરોગ્ય.

પ્રથમ ‘શિક્ષણ’નો અર્થ છે કાર્ય પૂરતી સાક્ષરતા અને પૂર્વ-પ્રાથમિક, પ્રાથમિક, માધ્યમિક શિક્ષણ. ‘શિક્ષણ પર હક બિલ’ ૨૦૦૫માં લોકસભામાં રજુ કરવામાં આવ્યું હતું અને ૨૦૦૯માં પસાર થયેલું. ભગવાનનો પાડ કે સ્વાતંત્ર્યના ૬૩ વર્ષ પછી આપણે શિક્ષણની જરૂરિયાત સમજીએ છીએ!

બીજા ‘શિક્ષણ’નો અર્થ વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને તાલીમ (વીઈટી) અને કૌશલ્યનું ઘડતર. વીઈટીનું મહત્વ અંતે વડા પ્રધાનના સ્તરે માન્ય કરવામાં આવ્યું છે જેમણે આપણા યુવાન ભારતીયોના સશક્તિકરણ અને તાલીમ દ્વારા ઉત્પાદક રોજગારીમાં ઉદ્યોગકરણ માટે સીમા ચિહ્નો તૈયાર કરવા નવેમ્બર, ૨૦૦૬માં એક કાર્યબળની રચનાનું સૂચન કર્યું હતું.

૧૧મી યોજનાની મુદતમાં **રાષ્ટ્રીય કૌશલ્ય પરિષદ** અને **રાષ્ટ્રીય કૌશલ્ય વિકાસ નિગમ** ૨૦૦૯ માં સ્થાપવામાં આવ્યાં છે. ભારત સરકારે ૧૧મી યોજનામાં વધારાનાં ૧૫૦૦ આઈટીઆઈઝ/આઈટીસીઝ અને ૫૦,૦૦૦ કૌશલ્ય કેન્દ્રોનું આયોજન કર્યું છે. હાલના ૫,૫૦૦ આઈટીઆઈઝનું અદ્યતનીકરણ પર કામ પણ પુરજોશમાં છે.

ત્રીજા 'શિક્ષણ'નો અર્થ છે સર્વ પ્રકારના તબીબી, ઉચ્ચતર અને ટેકનિકલ શિક્ષણનાં સર્વરૂપોનું સંપૂર્ણ વિનિયંત્રણ અને વિનિયમન. માત્ર આજ નાવીન્ય અને ઉત્કૃષ્ટતા પેદા કરી શકે છે.

આપણી પાસે સ્ટીલ, સિમેન્ટ, મોટાર કારો, સ્કૂટરો વગેરેમાં રિઝર્વેશનો હતાં. ફક્ત વધારેલી ક્ષમતા અને મુક્ત બજારોએ કિંમત, ગુણવત્તા અને ઉપલબ્ધતાના મુદ્દાઓ હલ કર્યા છે. સર્વ પ્રકારના શિક્ષણમાં, ખાસકરીને ઉચ્ચતર, તબીબી અને ટેકનિકલ શિક્ષણમાં 'લાયસન્સ રાજ' અચૂક જવું જોઈએ!

શિક્ષણ એક સાહસ તરીકે આઈ.ટી. અને સૉફ્ટવૈર કરતાં લગભગ પાંચ ગણું વધુ મોટું છે. તેથી એ સૉફ્ટવૈર અને આઈ.ટી. કરતાં ઘણું વધુ મોટું રોજગારી પેદા કરનાર છે.

વાચકે પ્રાથમિક આરોગ્ય સંભાળના વિસ્તારમાં માહિતી અને ઉકેલો માટે અન્યત્ર જોવું પડશે.

સારા રાજકારભારને ખરાબ રાજકારભાર અને તેમાંથી નકારાત્મક અસરોનાં અનેક દષ્ટાન્તો આપીને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવ્યું છે. લોકશાહીમાં જ્યાંસુધી મતદાર મંડળો સુસંગત શિક્ષણ વડે સશક્ત બનાવવામાં આવે ત્યાંસુધી સારો રાજકારભાર હોવાનું મુશ્કેલ છે.

આપણા દેશને સ્વતંત્રતાના ૫૯ વર્ષ લીધાં છે અને માઈક્રો અને સ્મૉલ મીડિયમ સાહસો (એમએસએમઈઝ)ના ખરા સામર્થ્યને માન્ય કરવા માટે પુષ્કળ ચર્ચાઓ અને વાદવિવાદો લાગ્યાં છે. એમએસએમઈઝ પરનું બિલ ફક્ત ૨૦૦૬માં પસાર થયું હતું. સંભવતઃ આપણા જીડીપીના ૮૦% અહીં છે!

ભારત સહિત વિશ્વમાં ૯૯.૭% સંસ્થાઓ એમએસએમઈઝ છે. આ કોઈપણ રાષ્ટ્રના સાચા 'ડાયનેમા' અને 'હૃદયનો ઘબકાર' છે. ૪૯૦ મિલિયન લોકોના કાર્યબળમાંથી, ફક્ત ૬% 'સંગઠિત ક્ષેત્ર' છે અને બાકીના ૪૬૦ મિલિયન અથવા ૯૪% 'બિનસંગઠિત ક્ષેત્ર' છે. એવો અંદાજ છે કે એમએસએમઈઝની કુલ સંખ્યા ૧૦૦ મિલિયન છે, ૮૦% ખેતીવાડીમાં અને વાડીબગીચાઓમાં તથા બાકીના ૨૦% સેવા અને ઉત્પાદનકર્તા ક્ષેત્રોમાં છે.

વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને તાલીમ અથવા વીઈટી અને એમએસએમઈઝના રોજગારી માટેના મહત્વને પ્રાધાન્ય આપવામાં અને સમજાવવામાં આવ્યું છે. છેલ્લોમાં છેલ્લા સીઆઈઆઈ-બીસીજી-પ્રોફે. સી. કે. પ્રહલાદ પ્રોજેક્ટ ભારત@૭૫ ના દરે રાષ્ટ્રને ૫૦૦ મિલિયન વિશ્વ કક્ષાના કુશળતા પ્રાપ્ત લોકો અને ૨૦૦ મિલિયન વિશ્વ કક્ષાના ગ્રેજ્યુએટોની ૨૦૨૨ સુધીમાં જરૂર છે.

આ પુસ્તકના વિકાસનો ઇતિહાસ નાટ્યાત્મક રહ્યો છે. કૃપા કરી વિગતો માટે પાનું ક્રમાંક ૮ જુઓ.

એકમાત્ર સાતત્યચુકત રહ્યું છે પરિવર્તન. એ બહેતર માટે હતું કે બદતર માટે એ નક્કી કરવાનું આપના પર, વાચક પર છે!

ક્રિશન ખન્ના

મુંબઈ, ભારત

એપ્રિલ, ૨૦૧૪

રદિયો

આ પુસ્તકમાં આપેલી માહિતી છેલ્લાં ૨૦વર્ષ દરમિયાન, ભારતમાં અને બહારથી વિવિધ સ્ત્રોતોમાંથી એકત્ર કરવામાં આવી છે.

પૂરી પાડવામાં આવેલી માહિતીની ચોકસાઈ માટે *i Watch* કોઈપણ કાયદેસર જવાબદારી લેતું નથી.

અમે બલામણ કરતા નથી કે આ પુસ્તકમાં પૂરી પાડેલી માહિતી પર આધારિત રોકાણ અને ધંધાકીય નિર્ણય લેવામાં આવે.

મોટા ભાગના માહિતીના સ્ત્રોતો તેમજ સંદર્ભોની વિગતો પાના ૯૨ પર આપવામાં આવ્યા છે.

છેલ્લામાં છેલ્લી માહિતી અને જાણકારી માટે વાચકને વર્તમાન વેબસાઈટો અને પાના ૯૨ પર જણાવેલ હસ્તપુસ્તિકાઓ જોવાની સલાહ છે.

સમાવેશક વિકાસ માટેનો મંત્ર : એકાગ્રતા કેળવો માનવ અસક્યામતો પર

વહાલા મિત્રો,

અમે પારિવારિક ભંડોળપ્રાપ્ત ૨૧ વર્ષ જુની એનજીઓ છીએ અને રાજકારભાર, શિક્ષણ, અર્થતંત્ર અને રોજગારીના વિસ્તારોમાં કામ કરીએ છીએ. મારા પુસ્તક ભારતના પરિવર્તનનો પ્રયાસ – www.wakeupcall.org ખાતે અમારી વેબસાઇટ પરથી મુક્તરીતે ડાઉનલોડ કરી શકાય છે. મારા સદ્નસીબે મને જર્મની અને જાપાનમાં 6 વર્ષ સુધી કામ કરવા મળ્યું હતું; જે બંને 2જા વિશ્વ યુદ્ધમાં નાશ પામ્યાં હતાં પરંતુ તેઓ પાસે ખનીજ સંપત્તિ અથવા કોલસો, ઓઇલ અથવા ગેસના રુપમાં ઉર્જા નથી એ હકીકત છતાં વિશ્વમાં 3જાં સૌથી મોટાં અર્થતંત્રો બન્યાં. તેઓ ભારતના કદન ફક્ત 12% છે. તેઓ પાસે ઉચ્ચ ગુણવત્તાયુક્ત માનવ અસ્ક્યામતો છે ! એ તેઓનું રહસ્ય છે. એવું જ છે એશિયન વ્યાદ્યો જેવા કે ચીન, દક્ષિણ કોરીઆ, તાઈવાન, હોંગકોંગ, સિંગાપોર, મલેશિયા અને જાપાન સાથે.

હું નમ્રતા પૂર્વક કહું મારા ઇંદામાં 31 વર્ષના અને સામાજિક ક્ષેત્રમાં 20 વર્ષના અનુભવ પર આધારિત કે ગતસરકારે ઘણું કર્યું છે પરંતુ એ નીચેના મુદ્દાઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને ઘણું વધુ કરી શકે છે:-

૧. સર્વ કેન્દ્ર સરકારની વેબસાઇટોનું ૧૨ ભારતીય ભાષાઓમાં રૂપાંતર કરીને. ભારતમાં પ્રાદેશિક માધ્યમ અંગ્રેજી માધ્યમ કરતાં ૨૦ ગણું વધુ મોટું છે અને વધુ લોકો સમજવાને અને સરકાર સાથે કામ કરવા શક્તિમાન થશે. (ફક્ત ૬% ભારતીયો અંગ્રેજી સમજે છે. અમારી એનજીઓ ૧૨ ભારતીય ભાષાઓમાં પ્રકાશિત કરે છે.) રફી માર્ગ, નવી દિલ્હી ખાતે ઘી આઈએનએસ, ઈન્ડિયન ન્યૂરોપેર સોસાયટી હેન્ડ બુક આપને વધુ વિગતો આપશે. ગૂગલ, ઓરેકલ અને માઈક્રોસોફ્ટ પણ લગભગ ૮ થી ૧૫ ભારતીય ભાષાઓ સાથે વ્યવહાર કરે છે. ભારતીય બંધારણ ૨૨ ભાષાઓને ટેકો આપે છે.
૨. પૂર્વ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું. ૬૫ વર્ષ પછી પણ લગભગ ૬૫% ભારતીયો નિરક્ષર છે. (અમારા અન્દાજો, ફૂપા કરી યુએનડીપી સાથે પણ તપાસો) જે લોકો વાંચી અને લખી શકતા ન હોય તો ગરીબી ઘટાડવાનું શક્ય નથી. ૯૦% માનવ મગજ ૬ કે ૭ વર્ષની વય સુધીમાં વિકસેલું હોય છે, તેથી પૂર્વ પ્રાથમિક શિક્ષણ મહત્વનું છે.
૩. સાહસ કૌશલ્યોના વિકાસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરો. ઇંદુમાં એ વર્ગ ૧ થી શરૂ થાય છે. ભારતે ઓછામાં ઓછું વર્ગ ૮ અથવા ઉચ્ચતર સેકન્ડરી શાળાથી આપણે શરૂ કરવું જોઈએ. આપ સ્વ-રોજગારમાં વ્યસ્ત હો કે આપ બીજાઓ માટે કામ કરતા હો, આ ગુણવત્તા ઘણી અગત્યની છે. સર્વ ભારતીયોમાંથી લગભગ ૫૮% સ્વ-રોજગારીમાં છે. ઈએસડી શીખનારાઓના એસક્યુ અને ઈક્યુ સુધારે છે.
૪. કૌશલ્યો, વ્યવસાયલક્ષી તાલીમ અને રોજગારી નિર્માણ પ્રોજેક્ટસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરો. ભારત (વસતી ૧૨૨૦ મિલિયન) પાસે ૯૫૦૦ વીઈટી (વોકેશનલ એજ્યુકેશન એન્ડ ટ્રેનિંગ) કેન્દ્રો છે. સ્પીટરરલેન્ડ (વસતી ૮ મિલિયન) પાસે ૬,૦૦૦, જર્મની (વસતી ૮૨ મિલિયન) પાસે ૧૦૦,૦૦૦, જાપાન (વસતી ૧૨૯ મિલિયન) પાસે ૧૫૦,૦૦૦; ચીન (વસતી ૧૩૫૦ મિલિયન) પાસે ૫૦૦,૦૦૦ છે. લોર્ડ મેકોલેએ ૧૮૩૫માં ભારતમાંના સર્વ ગુરૂકુળ કેન્દ્રો બંધ કર્યા ત્યારથી, આપણી પાસે કૌશલ્ય વ્યવસાયલક્ષી ઘડતરનું આંતરિક માળખું દેશમાં નથી. વીઈટી એસક્યુ અને ઈક્યુ સુધારે છે.
૫. ઘી નેશનલ નોલેજ કમિશનના સામ પિત્રોડાની ભલામણોનો અમલ કરો. એનકેસીએ ભારતમાં ઉચ્ચતર, ટેકનિકલ, મેડિકલ અને એગ્રિકલ્ચરલ શિક્ષણના સર્વરૂપો અંગે ઘણા ચોચ્ય સૂચનો કર્યા છે. આનો એએસએપી અમલ કરવાની જરૂર છે. આજે કોઈપણ ભારતીય કોલેજો અને યુનિવર્સિટીમાં વિશ્વ ક્રમાંકોમાં ટોચની ૨૫૦માં આવતી નથી. આગામી ૧૦ વર્ષમાં આપણે જે રીતે જઈ રહ્યા છે. એવે રીતે આપણે વિશ્વની ટોચની ૫૦૦ યુનિવર્સિટીઓમાં પણ થઈશું નહીં. ફક્ત સ્પર્ધા અને મુક્ત બજારો શિક્ષણ સંસ્થાઓને નવું કરવા, સંશોધન કરવા આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણો મુજબ અને ગુણવત્તા સુધરવા પ્રેરણા આપી શકે છે. શિક્ષણની દેવી, સરસ્વતિ, બંધનમાં છે અને બેડીઓમાં જકડાઈ છે, તેને મુક્ત કરવાની જરૂર છે.
૬. ઉકેલો પ્રસ્તુત કરનાર *i Watch* શિક્ષણ ટેકનોલોજીઓ, વ્યવસાયલક્ષી તાલીમ અને સાહસ કૌશલ્યો માટે. અમે શિક્ષણ અને તાલીમના સર્વ રૂપો માટે ઈન્ટરએક્ટીવ ડિસ્ટન્સ એજ્યુકેશન સાહસ કૌશલ્યોના વિકાસ અને વ્યવસાયલક્ષી તાલીમ માટેના ઉકેલો (એકથી એક દેખરેખ સાથે રૂ.૨ પ્રતિ કલાકનાં દરે) માટે (રૂ.૧૦૦ પ્રતિવર્ષ પ્રતિ વિદ્યાર્થીના દરે) શાળા શિક્ષણ માટે ઓછા ખર્ચે હાઈટેક ભારતીય વિડિસિટ ટેકનોલોજીઓ પ્રસ્તુત કરીએ છીએ. વિગતો માટે પાના નં. ૧૦૦ ઉપર અમારી સીએસઆર નોંધ જુઓ.

સુસંગત શિક્ષણ અને વ્યવસાયલક્ષી તાલીમ મારફત આર્થિક વિકાસ ટકાવી રાખવો

જ્યાં સુધી ભારતને લાગેવળે છે ત્યાં સુધી ઉપરનો વિષય સદાને માટે ચાલુ રાખવો જરૂરી છે.

નીચેનાં બે દષ્ટાન્તો અર્થતંત્રના ટકવાપાત્ર વિકાસ માટે વ્યવસાયલક્ષી તાલીમ મારફત પ્રાપ્ત કરેલ માનવ સંસાધન વિકાસ, સુસંગત શિક્ષણ અને કૌશલ્યોનું મહત્વ મજબૂત બનાવશે.

મને ઑક્ટોબર, ૨૦૦૭માં દક્ષિણ કોરિયાના શિક્ષણ ખાતા દ્વારા વિકાસશીલ દેશો માટે ‘વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને તાલીમ (વીઈટી) પરના સત્રનું અધક્ષપદ સંભાળવા આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું હતું.

આ ગ્લોબલ એચઆર ફોરમનો ભાગ હતો જેમાં ૫૦ દેશોમાંથી લગભગ ૧,૨૦૦ શૈક્ષણિક નિષ્ણાતોએ ભાગ લીધો હતો. આ ફોરમમાં હાજરી આપનાર એકમાત્ર બીજા ભારતીય હતા પ્રોફેસર અનંત, આઈઆઈટી-મદ્રાસના ડિરેક્ટર.

દક્ષિણ આફ્રિકાના નાયબ વડા પ્રધાન ગ્લોબલ ફોરમનું ઉદ્ઘાટન કરી રહ્યા હતા. આશરે ૪૦ વર્ષ અગાઉ ઇ. કોરિયાનાં લોકો ભારતીયો જેટલાજ ગરીબ હતા.

દક્ષિણ કોરિયાએ જાપાન અને જર્મની તરફ નજર માંડી જેમની પાસે ઘણી થોડી ખનિજ સંપત્તિ હતી જેવી કે કાચી ઘાતુઓ, કોલસો અને ઊર્જા ગેસ, તેલ, બીજા હાયડ્રોકાર્બોનસના રૂપમાં, દક્ષિણ કોરિયાની જેમજ (પરંતુ ભારતથી વિપરિત) પરંતુ તેઓ ઘણી ઝડપથી વિકસી રહ્યાં હતાં, રજા વિશ્વયુદ્ધમાં સંપૂર્ણ વિનાશ છતાં!

દક્ષિણ કોરિયાને સમજાયું કે મુખ્ય કારણ વ્યવસાયલક્ષી તાલીમ મારફત શિક્ષણ અને કૌશલ્યોનું ઘડતર હતું.

દક્ષિણ કોરિયાએ નાયબ વડા પ્રધાનનો હોદ્દો સજ્યો જેની મુખ્ય જવાબદારી, હું માનું છું કે માનવ સંસાધન વિકાસ, શિક્ષણ અને કૌશલ્યોના ઘડતરની હતી.

આજે, ૪૦ વર્ષ પછી, સરેરાશ દક્ષિણ કોરિયાન, સરેરાશ ભારતીય માટે યુએસ ડૉલર્સ ૨૩,૮૨૩ સાથે સરખાવતાં વર્ષ દીઠ લગભગ યુએસ ડૉલર્સ ૧,૫૩૦ની આવક ધરાવે છે.

શું ભારતમાં આપણે માટે આમાં કોઈ સંદેશ છે ખરો? આપણે રજૂ દષ્ટાન્ત જોઈએ જે વર્તમાન છે.

એક રાષ્ટ્ર તરીકે ૨૦૨૨માં આપણે ક્યાં હોવા જોઈએ? અથવા આપણા ૭૫મા સ્વાતંત્ર્યના વર્ષમાં અથવા ભારત@૭૫? કૉન્ફેડરેશન ઑફ ઇન્ડિયા ઇન્ડસ્ટ્રી અથવા સીઆઈઆઈએ વિશ્વના ખ્યાતનામ પ્રબંધક ગુરૂ પ્રોફે. સી. કે. પ્રહલાદ સાથે ભારત@૭૫નું આયોજન કર્યું છે. સીઆઈઆઈની ૭૪ રાષ્ટ્રીય કમીટીઓમાંથી શિક્ષણ, કૌશલ્યો અને એચઆર તથા યુવાવર્ગ પરની કમીટીઓ મુખ્યત્વે આ પહેલ પર કામ કરી રહી છે.

પ્રોફે. પ્રહલાદ ઘણા સ્પષ્ટ છે કે ફક્ત લોકોનું સશક્તિકરણ કરીનેજ; ખાસ કરીને ભારતના યુવાવર્ગનું, શિક્ષણ તથા કૌશલ્યોના ઘડતર અને વ્યવસાયલક્ષી તાલીમ મારફત ઘડતર આપણને વર્ષ ૨૦૨૨ સુધીમાં આપણાં મુખ્ય ધ્યેયો સિદ્ધ કરવા માટે એક રાષ્ટ્ર તરીકે નિશ્ચિત કરશે.

યોજના છે ૫૦૦ મિલિયન કુશળતાપ્રાપ્ત લોકો વિવિધ કૌશલ્યોમાં અને ૨૦૦ મિલિયન વિશ્વ કક્ષાના ગ્રેજ્યુએટો વિવિધ ક્ષેત્રોમાંથી ૨૦૨૨ સુધીમાં ધરાવવાની.

ભારતમાં શિક્ષણ, અર્થતંત્ર, રાજકારભાર અને રોજગારી પેદા કરવા વિશે વધુ માહિતી www.wakeupcall.org પર અથવા સુસંગત શિક્ષણ અને વ્યવસાયલક્ષી તાલીમ મારફત ભારતના લોકોના સશક્તિકરણ દ્વારા ભારતના પરિવર્તનની પ્રવૃત્તિ એવા મથાળા વાળા અમારા પુસ્તકમાં ઉપલબ્ધ છે.

આ પુસ્તકના વિકાસનો ઇતિહાસ

૧૯૯૩માં અમે ૪ પાનાની પુસ્તિકાથી શરૂઆત કરેલી.

૧૯૯૭માં એનાં ૮ પાનાં થયાં, જેનું ૧૦ ભારતીય ભાષાઓમાં ભાષાંતર પણ થયું હતું.

૧૯૯૯માં પુસ્તક ૧૬ પાનાં સુધી, ૨૦૦૧માં ૨૪ પાનાં સુધી, ૨૦૦૨માં ૨૮ પાનાં સુધી, ૨૦૦૪માં ૩૨ પાનાં સુધી, ૨૦૦૫માં ૩૬ પાનાં સુધી અને ૨૦૦૬માં ૪૮ પાનાં સુધી તથા જાન્યુઆરી, ૨૦૦૭માં ૫૬ પાનાં સુધી વિસ્તર્યું.

જુલાઈ ૨૦૦૮માં પુસ્તકને ૮૮ પાનાં સુધી વધારવામાં આવ્યું હતું અને જાન્યુઆરી, ૨૦૦૯ માં પુસ્તક ૯૨ પાનાં સુધી અને ઓક્ટોબર, ૨૦૦૯માં ૯૬ પાનાં સુધી વધુ વધારવામાં આવ્યું હતું.

ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૧ ની આવૃત્તિ ૧૦૦ પાના સુધી વિસ્તારવામાં આવી હતી.

ફેબ્રુઆરી ૨૦૧૨ની આવૃત્તિ ૧૦૨ પાનાં સુધી વિસ્તારવામાં આવી હતી. વર્તમાન એપ્રિલ ૨૦૧૪ ની આવૃત્તિ ૧૦૪ પાના સુધી વિસ્તારવામાં આવી છે.

આ પુસ્તક ‘ભારતના પરિવર્તનની પ્રવૃત્તિ’ અંગ્રેજી અને ૧૨ ભારતીય ભાષાઓમાં ઉપલબ્ધ છે, એટલે કે, આસામીઝ, બંગાળી, ગુજરાતી, હિન્દી, કન્નડ, મલયાલમ, મરાઠી, ઓરિયા, પંજાબી, તામિલ, તેલુગુ અને ઉર્દૂ.

ધ્યાન હંમેશા એજ ચાર વિસ્તારો પર કેન્દ્રિત કરાયેલ છે:

૧	રાજકારભાર	ભારત ૧ લો
૨	શિક્ષણ અને માનવ સંસાધન વિકાસ	શિક્ષણ ૧ લું
૩	અર્થતંત્ર અને સાહસ	અર્થતંત્ર ૧ લું
૪	રોજગારી નિર્માણ	રોજગારી ૧ લી

i Watch ના ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે ચાર વિભાગો છે એટલે કે ભારત ૧ લો, શિક્ષણ ૧ લું, અર્થતંત્ર ૧ લું અને રોજગારી ૧ લી. પ્રથમ ત્રણ વિષયો દરેક દસ, બાર અને નવ લેખો ધરાવે છે જ્યારે ચોથો સોળ ધરાવે છે, કુલ સુડતાલીસ નોટ્સ અને અવલોકનો છે.

વાચકને મદદ કરવા માટે, દરેક પાનાને તળિયે ઉપરની ચાર કક્ષાઓમાંની એકમાં વિષય વર્ગીકરણ જણાવવામાં આવ્યું છે.

જ્યાં એ ઉપરના ચારમાંથી કોઈપણમાં બંધબેસતું ન થતું હોય, ત્યાં અમે એનું વર્ગીકરણ ‘સામાન્ય’ હેઠળ કર્યું છે.

અમર પ્રેરણા

નોબલ લૉરિયેટ - રવિન્દ્રનાથ ટાગોર

ભારત એક રાષ્ટ્ર બની શકે છે, જે રવિન્દ્રનાથ ટાગોરના શબ્દોમાં શ્રેષ્ઠ રીતે વર્ણવેલું છે.

જ્યાં મન ડર રહિત હોય અને મસ્તક ઉચું રહેતું હોય;

જ્યાં જ્ઞાન નિઃશુલ્ક હોય;

જ્યાં જગત સાંકડી ઘરગથ્થુ દિવાલો દ્વારા ટુકડાઓમાં વહેંચાઈ ન ગયું હોય;

જ્યાં શબ્દો સત્યની ઉંડાઈમાંથી બહાર પડતા હોય;

જ્યાં અથાગ સંઘર્ષ પરિપૂર્ણતા પ્રતિ એના હાથ લંબાવતો હોય;

જ્યાં વિવેકનું સ્વચ્છ ઝરણું એનો માર્ગ મૃત આદતોના સૂનકાર રણની રેતીમાં વીસરી ન ગયું હોય;

જ્યાં મન તારી પરમશક્તિ દ્વારા સતત વ્યાપતા વિચાર પ્રતિ અને કૃત્ય -

મુક્તિના પેલા સ્વર્ગમાં દોરી જવાતું હોય, મારા પરમ પિતા, મારા દેશને જાગૃત કર!

ગીતાંજલી, કડી XXXV.

એક નાગરિકનો પ્રયાસ

એક નાગરિક, એક આઈઆઈટી એન્જિનિયરનો સુસંગત શિક્ષણ, વ્યવસાયલક્ષી તાલીમ અને માનવ સશક્તિકરણ મારફત ભારતના પરિવર્તનની પ્રવૃત્તિની શરૂઆત કરવાનો અને તેને ગતિ આપવાનો પ્રયાસ.

આપણા સૌની એક ફરજ છે, ઘણા સમજે છે અને ઘણા નથી સમજતા.

અગત્યનું એ છે કે આપણે જેના પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાની જરૂર છે તેની સ્પષ્ટ સમજણ હોવી જોઈએ.

બાકીનું પછી અનુસરશે

એક બિન-રાજકીય, બિન-ધાર્મિક, બિન-વિભાગીય પ્રયાસ જ્યાં એકમાત્ર ધ્યેય છે લોકોમાં જાગૃતિ લાવવાનું અને પછી તેઓ એકલાજ ભારતના લોકોની સુપ્ત સંભાવના નક્કી કરશે અને સમજશે કે આપણે શું ચૂક્યા છીએ અને આ કામનું મહત્વ કેટલું છે.

આપણે લાક્ષણિકરીતે જે વિચારીએ તેના કરતાં ભારત વિશે ઘણું બધું વધારે છે.

આ કાર્ય તો માત્ર એક બીજ છે; વિકાસ ઘણા હાથો મારફત સધાશે, જેમાંનો એક તમારો પણ છે.

આ પુસ્તકનું ધ્યેય

સૌથી મોટો પડકાર છે ૧૦૦% વ્યવહારૂ સાક્ષરતા, વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને તાલીમના રૂપમાં સંબંધિત શિક્ષણ આપવાનો અને ઉચ્ચતર, તબીબી તથા પૂર્વ-પ્રાથમિક, પ્રાથમિક, માધ્યમિક, ઉચ્ચતર, તબીબી અને ટેકનિકલ શિક્ષણના સર્વ સ્વરૂપોના હાલના આંતરિક માળખાંને અનેક ગણું વિસ્તારવા અને ભારતને એ હતું તેવું શિક્ષણ માટેનું આંતરરાષ્ટ્રીય કેન્દ્ર બનાવવા માટે.

ભારતે શક્ય એટલું વહેલું સંબંધિત શિક્ષણ અને તાલીમ વડે એના યુવાનોને શક્તિશાળી બનાવવાની જરૂર છે.

એક ભારતીયની સરેરાશ ઉંમર ૨૬ વર્ષ છે.

અગ્રતા ક્રમાંક એક છે શિક્ષણ અને બાળકી તથા સ્ત્રીનું સશક્તિકરણ.

અમે આપને માટે શું કરી શકીએ ?

પ્રિય વાચક અમે આપને નીચેના વિસ્તારોમાં સહાય અને મદદ કરી શકીએ છીએ :-

૧. પ્રકાશનો

આ પુસ્તકથી શરૂ કરીને. કૃપા કરી પાના ૯૫ ઉપર વિગત આપ્યા પ્રમાણે બીજી પ્રકાશનોની યાદીની વિગતો જુઓ. અમે આપને અંદરના કવર પેજ પર એવી નોંધ લેવા માટે નજર નાંખવા વિનંતી કરીએ છીએ કે ૧૦૪ પાનાંનું આ પુસ્તક ૧૨ ભારતીય ભાષાઓમાં પણ ઉપલબ્ધ છે જેવીકે હિન્દી, ઉર્દૂ, પંજાબી, આસામી, બંગાલી, ઓરિયા, ગુજરાતી, મરાઠી, તામિલ, તેલુગુ, કન્નડ અને મલયાલમ. અંગ્રેજી ફક્ત ભારતીય વસ્તીના ૭% જ સમજે છે.

૨. પરસ્પર ક્રિયાકારક કાર્યશાળાઓ

અમે પાનું ૯૧ ઉપર વિગત આપ્યા પ્રમાણે નીચેના વિષયોમાં પરસ્પર ક્રિયાકારક કાર્યશાળાઓનું સંચાલન કરીએ છીએ. ‘ભારત માટે સુસંગત ઉત્પાદનકર્તાનીતિ’, ‘ભારત માટે સુસંગત શૈક્ષણિકનીતિ’, ‘વૈશ્વિકીકરણ અને કઈરીતે ભારત +૧૦% પ્રતિ વર્ષના દરે વિકસી શકે’, ‘સારો રાજકારભાર અને કઈરીતે એ નાગરિકને લાભ કરી શકે’, ‘રોજગારી નિર્માણ પ્રતિ વર્ષ ૧૦ મિલિયન લોકો માટે’, ‘ડૉલેજ છોડ્યા પછી કઈરીતે પૈસા બનાવવા’, ‘શિક્ષણ મારફત ભારતનું પરિવર્તન કરવું’.

૩. શિક્ષકો, માતાપિતા અને યુવાવર્ગની વિચારસરણીમાં બદલાવ

કૃપાકરી પાના ૯૭ ઉપર વિગત આપ્યા પ્રમાણે પ્રોજેક્ટસ ૧ અને ૨ જુઓ. માત્ર પ્રોજેક્ટસ વર્ણવ્યા છે પરંતુ આ પ્રોજેક્ટસની હકારાત્મક અસર પણ વિગતવાર સમજાવી છે.

૪. સુસંગત માહિતી પૂરી પાડવી

કૃપાકરી www.wakeupcall.org પર અમારી વેબસાઈટ આઈટમ ૧ હેઠળ જણાવેલ અમારાં સર્વ પ્રકાશનો, પાનું ૯૨ઉપર વિગત આપ્યા પ્રમાણે સંદર્ભોની યાદી જુઓ અને આપ જોશો કે અમે આપ વાચક માટે પુષ્કળ સુસંગત માહિતી શોધી કાઢી છે અને સરળ વાંચન તથા સમજણ માટે એને તૈયાર કરી છે. અમારી બધીય માહિતીને, શક્ય હોય ત્યાં સુધી વસ્તુમાં એકવાર અદ્યતન સ્વરૂપ આપવામાં આવે છે.

૫. વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને તાલીમી કેન્દ્રો સ્થાપવાં

અમે ભારતમાં થોડીક મોટી સંસ્થાઓ સાથે કામ કરીએ છીએ જેઓ પ્રતિવર્ષ મોટી સંખ્યામાં લોકોને સામુહિકરીતે તાલીમ આપે છે. અમે તેઓના જ્ઞાનમાં ભાગીદાર છીએ. ટેકનોલોજીના ઉપયોગ દ્વારા ખરેખરાં તાલીમી કેન્દ્રોના ઉપયોગ દ્વારા, દરેક સ્થાનિક વિસ્તારમાં ધંધા અને ઉદ્યોગ સાથે આવાં તાલીમી કેન્દ્રોનું એકત્રીકરણ કરીને, ખરેખરી તાલીમ માટે તાલીમ પામેલાં ‘તાલીમ આપનારાઓ અને માર્ગદર્શક’ પૂરા પાડીને, તાલીમ પામેલા શખ્સોની આકારણીઓ કરી પરીક્ષાઓ લઈ અને પ્રમાણપત્ર આપીને, તાલીમ પહેલાં સલાહ પૂરી પાડીને અને તાલીમ પછી નોકરીઓ અપાવીને, અમે ભારતના કોઈપણ ભૌગોલિક વિસ્તાર અથવા જિલ્લામાં યુવાનો માટે પુષ્કળ મૂલ્ય ઉમેરીએ છીએ. હાલમાં ખેતીવાડી, ઉત્પાદન સેવાઓ અને ભારતના સર્વ ભાગોમા કેન્દ્રો સ્થાપવામાં વીઘટી અભ્યાસક્રમો પર સહાય કરવામાં ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવે છે. વિગતો વિનંતી પર.

i Watch ના ધ્યાન કેન્દ્રિત વિસ્તારો

શિક્ષણ

આ મુદ્દા પર અમે કામ કરીએ છીએ કારણ કે...

1. શાળા છોડવાનો દર કેજી થી ઘોરણ ૧૦+૨ વચ્ચે ૮૭% થી ૯૩% છે, જેમાં જેઓ કદી શાળામાં ગયા જ નથી તેઓ સામેલ છે.
2. ઉચ્ચતર, તબીબી અને ટેકનિકલ શિક્ષણમાં 'લાયસન્સ રાજ' અને નિયમન, જે વિકાસ, આર ઍન્ડ ડી, ગુણવત્તા અને ક્ષમતાને અવરોધે છે.
3. ભારતમાં બેઠકો અને ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણના અભાવને કારણે વિદેશી યુનિવર્સિટીઓ માટે ભારત છોડતા ભારતીય વિદ્યાર્થીઓ માટે પ્રતિ વર્ષ આશરે રૂ. ૫૦,૦૦૦ કરોડ અથવા આશરે યુએસ ડોલર્સ ૧૦ થી ડોલર્સ ૧૨ બિલિયન રોકડા બહાર જાય છે. આ બંડોળો પ્રતિ વર્ષ ૫૦ આઈઆઈએમ્સ અને ૩૦ આઈઆઈટીઝ બાંધવા માટે પૂરતાં છે! એવો અન્યાય લગાડવામાં આવે છે કે આશરે ૧૫૩,૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓ દર વર્ષે વિદેશી અભ્યાસો માટે જાય છે. ૫૦% બે વર્ષનો માસ્ટર્સ કોર્સ અને બાકીના ૫૦% ચાર વર્ષનો અન્ડરગ્રેજ્યુએટ કોર્સ પસંદ કરે છે.
૪. વ્યવહારૂ સાક્ષરતા આશરે ૬૭% ના સરકારી આંકડા સામે સુમારે ૩૩% હોવાની ધારણા છે પરંતુ ચીન ૯૩%ની નજીક છે.
૫. અપૂરતો કૌશલ્ય વિકાસ. કાર્યબળના ભાગ્યેજી ૦.૫%, ચીન તથા બીજા વિકસિત દેશોમાં છે તેમ જરૂરી ૭% થી ૧૦%ની સામે સંગઠિત ક્ષેત્રમાં કોઈપણ સમયે તાલીમ આપવામાં આવી રહ્યા છે.
૬. ભારતમાં ૨૭,૦૦૦ વિદેશી વિદ્યાર્થીઓ છે, જ્યારે ઑસ્ટ્રેલિયામાં ૪૦૦,૦૦૦ વિદેશી વિદ્યાર્થીઓ છે.
૭. ભારતમાં ૧.૭ મિલિયન શાળાઓ છે, જ્યારે ચીનમાં ૨.૫ મિલિયન છે.
૮. ભારતમાં ૫૬૩ યુનિવર્સિટીઓ છે, જ્યારે ચીનમાં ૧૧૦૦ છે.
૯. પૂર્વ-પ્રથિમિકને મહત્વ આપવામાં આવતું નથી. ૧ થી ૬ વર્ષની વય વચ્ચે ૯૦% માનવ મગજ વિકસે છે.

રાજકારભાર

આ મુદ્દા પર અમે કામ કરીએ છીએ કારણ કે...

1. દેશના સંચાલન માટે ભારતનાં ૩૫ રાજ્યો અને યુટીઆઈઝ દ્વારા દરરોજ રૂ. ૩,૬૦૦ કરોડ અથવા

યુએસ ડોલર્સ ૦.૭૨ બિલિયન ખર્ચવામાં આવે છે. શું નાગરિકો સુખી છે?

2. શા માટે ભારતમાં એફડીઆઈ ભાગ્યેજી યુએસ ડોલર્સ ૧૨૧ બિલિયન છે જ્યારે ચીન + હૉંગકોંગ માટે અમેરિકન ડોલર્સ ૧૯૨૦ બિલિયન છે.
3. ભારતમાં ટૂરિસ્ટ ટ્રાફિક ફક્ત ૬ મિલિયન પ્રતિ વર્ષ છે જ્યારે ચીનમાં પ્રતિ વર્ષ ૮૦ મિલિયન છે.
૪. વિશ્વ વ્યાપાર ચીન માટે ૮.૦% સામે આશરે ૨.૨% છે.
૫. ભારતમાં કૃષિ ઉત્પાદકતા ચીન સાથે સરખામણીમાં ૪૦% છે.
૬. જીવન આવરણ ચીનમાં ૭૪ વર્ષ વિરૂદ્ધ ૬૭ વર્ષ છે.
૭. ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ્સ તરફથી ટ્રાન્સમિશન તથા બીજી ખોટોને કારણે વીજળીની ખોટ ભારતમાં ૨૫% થી ૫૦% સુધી જ્યારે ચીનમાં ૬% થી ૮% સુધી છે.
૮. વિદેશી હુકિયામણ અનામતો ભારત માટે આશરે યુએસ ડોલર્સ ૨૯૫ બિલિયન છે જ્યારે ચીન માટે યુએસ ડોલર્સ ૨૧૯૯ બિલિયન છે.
૯. એચઆઈવી/એડ્સ ભારતમાં આશરે ૫ મિલિયન લોકોને જ્યારે ચીનમાં ૦.૮૫ મિલિયન લોકોને અસર કરે છે.
૧૦. બધાંયે ફળો અને શાકભાજીના ૪૦% નબળી ફાર્મ વ્યવસ્થાને કારણે ગુણવત્તા પામે છે અથવા નાશ પામે છે.
૧૧. ભારતમાં પુષ્કળ વરસાદ પડે છે પરંતુ નબળા જળ પ્રબંધને કારણે આપણે જળરેલો અથવા દુકાળનો સામનો કરવો પડે છે.

અર્થતંત્ર

આ મુદ્દા પર અમે કામ કરીએ છીએ કારણ કે...

1. હાલના વૈશ્વિક અર્થતંત્રની અંદર કામદાર કાયદાઓ ભારતીય સંસ્થાઓ માટે સમતળ રમતના મેદાનની છૂટ આપતા નથી.
2. રોજગારી નિર્માણ સહન કરે છે કારણ કે આપણે કામદાર કેન્દ્રિત વ્યવસાયો કરતાં મૂડી કેન્દ્રિત વ્યવસાયો તરફ જોઈએ છીએ.
3. ભારત પાસે વિશ્વ જીડીપીના ફક્ત ૨.૬% છે. ખરીદ શક્તિ ઓછી છે, પરંતુ ૧૭%ની ઉચ્ચ વસ્તીને કારણે માગ ઉંચી છે. નિકાસો એનો જવાબ છે. ૬૬ વર્ષમાં પૂરતો ભાર અત્યારસુધી મૂકવામાં આવ્યો નથી. સેક્સ વધુ ઝડપથી વિકસવાની જરૂર છે.

<૧ મિલિયન = ૧૦૦૦ મિલિયન> <૧ મિલિયન = ૧૦ લાખ> <૧ કરોડ = ૧૦૦ લાખ = ૧૦ મિલિયન> < અમેરિકન ડોલર = રૂ. ૬૦ (અન્યાયે)>

૪. ૧,૨૧૦ મિલિયન લોકો માટે આંતરિક માળખું ઘણું અપૂરતું છે. વાતો ઘણી બધી પરંતુ અમલ ઘણો ઓછો.
૫. ભારતે એના વિશ્વ વ્યાપાર માટે, ખરીદ શક્તિ સમાનતા (પીપીપી)નો લાભ લેવાની જરૂર છે.
૬. આઈ.ટી. અને સૉફ્ટવૈર ભારતીય અર્થતંત્રના ફક્ત ૫% અને વિશ્વ અર્થતંત્રના ૩% છે. ભારતે અચૂક વિશ્વ અર્થતંત્રના બાકીના ૯૭% તરફ જોઈએ.
૭. એસએમઈઝનો લાભ પૂરેપૂરો સમજવામાં આવ્યો નથી. વર્તમાન વ્યાખ્યા ઇયુ, યુએસએ, જાપાન, ચીન વગેરેમાં છે તેવાં વૈશ્વિક ધોરણો મુજબ નથી. ભારતીય વ્યવસાય માટે આ એક મોટો ગેરલાભ છે કેમકે વિશ્વમાંની સર્વ સંસ્થાઓના ૯૯.૭% એમએસએમઈઝ છે. એસએસઆઈઝ ભારતના જીડીપીના ફક્ત ૫% છે જ્યારે એમએસએમઈઝ ૭૦% થી ૮૦%ની નજીક રહેશે. ઉદ્યોગ ખાતાનું ધ્યાન ઉદ્યોગ પરથી અર્થતંત્ર પર બદલાવું જોઈએ.

રોજગારી નિર્માણ

અમે આ મુદ્દા પર કામ કરીએ છીએ કારણ કે...

૧. ભારતમાં ૪૩ મિલિયન નોંધાયેલા બેરોજગાર અને સંભવતઃ બીજા ૨૬૦ મિલિયન છે જેઓ ૧૮ થી ૫૦ વર્ષના વય જૂથમાં ઓછી રોજગારીવાળા અથવા બેરોજગાર છે.
૨. એક ચીની જેની વય ૩૪ વર્ષ છે તેની સાથેની સરખામણીમાં એક ભારતીયની સરેરાશ વય ૨૬ વર્ષ કરતાં ઓછી છે, જ્યારે યુરોપિયન, અમેરિકન અથવા જાપાની જે ઉંમરમાં ૪૦ થી ૪૫ વર્ષના હોઈ શકે છે. ભારત ઘણો યુવાન દેશ છે. આપણે આપણા લોકોને કુશળતાયુક્ત બનાવવાની જરૂર છે જેથી આપણે આટલા બધા “યુવાન ભારતીયો”નો લાભ લઈ શકીએ!
૩. જ્યારે ચીન લગભગ ૩૦૦૦ વ્યવસાયોને આવરી લેતાં ૫૦૦,૦૦૦ વીઈટી કેન્દ્રોમાં વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને તાલીમ (વીઈટી) પર જીડીપીના લગભગ ૨.૫% ખર્ચે છે, ત્યારે ભારત આશરે ૪૦૦ વ્યવસાયોને આવરી લેતાં ૮૫૦૦ કેન્દ્રોમાં તેના જીડીપીનો ૦.૧% ખર્ચે છે. વીઈટીમાં ખરેખરા ખર્ચા વધુ છે પરંતુ માહિતી ઉપલબ્ધ નથી!

૪. વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ સામાન્ય શિક્ષણ અને જાણકારીની સુધારણાથી વિપરિત રોજગારી અને સંપત્તિ નિર્માણ સાથે સીધેસીધું સંકળાયેલ છે. સામાન્ય માણસ માટે વીઈટીના લાભો, જે સંસ્થાઓ કૌશલ્યપ્રાપ્ત અને તાલીમબદ્ધ માનવશક્તિનો ઉપયોગ કરે છે તેઓને લાભો અને રાષ્ટ્રને વૈશ્વિકસ્તરે સ્પર્ધાત્મક બનાવવા માટે તેને લાભો ફક્ત તો જ મળશે જ્યારે તેના લગભગ ૮૦% યુવાનો ૧૫ વર્ષની વય પછી વીઈટી પસંદ કરે અને નહિ કે.બી.એ., બી.એસ.સી. અથવા બી.કૉમ. થવાય એવા સામાન્ય કૉલેજ શિક્ષણ માટે.
૫. વિશ્વની બજારોને યુવાન કૌશલ્યયુક્ત માનવશક્તિ પૂરી પાડવાની લાભદાયક તક ભાવિ ભારતીયોએ વીઈટીનો ઉપયોગ કરીને અચૂક ઝડપી લેવી જોઈએ.
૬. ૪૦૯ મિલિયનનું વર્તમાન કાર્યબળ સંગઠિત ક્ષેત્રમાં ૩૦ મિલિયન અને બિન સંગઠિત ક્ષેત્રમાં ૪૬૦ મિલિયનમાં વહેંચી શકાય. આપણી સામેનો સૌથી મોટો પડકાર બિનસંગઠિત ક્ષેત્રમાંના ૪૬૦ મિલિયન માટે વિશ્વ કક્ષાની વીઈટી પૂરી પાડવાનો છે.
૭. મોટા ભાગના એસએમઈઝ બિન સંગઠિત ક્ષેત્રમાં છે. એસએમઈઝ અર્થતંત્રના વાર્ષિક ‘ડાયનેમો’ છે. એસએમઈઝના વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને તાલીમ વડે સાલ પાસળાં કાઢી સાંઘા બેસાડતાં તે વિશ્વમાં યુવાન, કુશળ અને તાલીમબદ્ધ માનવશક્તિનો એક સૌથી મોટો સમૂહ સર્જશે! આ ભારતને એક આર્થિક શક્તિ તરીકે આગળ ધકેલશે.
૮. સ્વિટ્ઝરલેન્ડ અને એસ્ટ્રિયા જેવા દેશોમાં દરેક ૫૦૦૦ વીઈટી કેન્દ્રો છે જે ફક્ત ૮ મિલિયનની વસ્તી માટે છે! આ દેશો જમીન તાળાંબંધ છે અને ખનિજ સંપત્તિ કે ઉર્જા નથી! પરંતુ ઉચ્ચ ગુણવત્તાના માનવ સંસાધનોને કારણે લગભગ ૩૩% જીડીપી અને ભારતમાં ૨૩% છે.
૯. હાલનો “એપ્રેન્ટીસ ઍક્ટ” દેશની હાલની જરૂરિયાતો સાથે હરોળમાં નથી. એનું સંપૂર્ણપણે તપાસ કરવાની જરૂર છે જેથી લગભગ ૧૦% કર્યબળ એપ્રેન્ટીસોને તાલીમ આપવામાં આવે અને એજ સમયે કામ કરે.

<૧ મિલિયન = ૧૦૦૦ મિલિયન> <૧ મિલિયન = ૧૦ લાખ> <૧ કરોડ = ૧૦૦ લાખ = ૧૦ મિલિયન> < અમેરિકન ડૉલર = રૂ. ૬૦ (અનુદાજે) >

નાગરિકો પ્રતિસાદ આપે છે *i Watch* ને

છેલ્લાં દશ વર્ષ દરમિયાન, ભારતીય સંસ્થાઓ અને વ્યક્તિઓ તરફથી મળેલ માહિતી અને પ્રતિસાદને મળેલા પત્રો અને સંદેશાઓ પર આધાર રાખીને દસ્તાવેજી સ્વરૂપે આપવામાં આવ્યું છે.

આ સંદેશાઓમાંના કેટલાકનું દસ્તાવેજમાં સંકલન કરવામાં આવ્યું છે અને મુંબઈમાં અમારી ઓફિસમાં તપાસ માટે ઉપલબ્ધ છે. કેટલીક માહિતી હેઠળનાં પાનાંમાં જણાવવામાં આવી છે.

ટૂંકમાં, *i Watch* દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા ઉપરના વ્યૂહ પર આધારિત ભારતના વિવિધ ભાગોમાં પહેલ કરાયેલ વિચાર સરણીના ફેરફાર અને પગલાંની યોજનાઓ વિશે અમને ઘણીજ ખુશી છે.

• ઔદ્યોગિક કારભારની મારી નીતિઓ ઘડવામાં આપના પેપરમાંથી એકત્ર કરેલા શાણપણમાંથી કેટલાંકનો ઉપયોગ કરવાની હું આશા રાખું છું.

એન.આર. નારાયણ મૂર્તિ, ચેરમેન અને માર્ગદર્શક, ઈન્ફોસિસ

• નાગરિકોના લાભ માટે *i Watch* જે કરી રહેલ છે તે સારા કાર્ય ની ચેમ્બર પ્રશંસા કરે છે.

પી. એન. મોગરે, સેક્રેટરી જનરલ, ઈન્ડિયન મર્યન્ટસ ચેમ્બર

• શ્રી ક્રિશન ખન્ના જ્યાંપણ કાર્ય અથવા જીવનમાં સંડોવાયેલા હતા તેને નાવીન્યપૂર્ણ બનાવવા અને પરિવર્તિત કરવા માટેના તેઓના ધ્યેયનું પ્રતીક બની રહ્યું છે *i Watch*.

ડૉ. પી. એસ. રાણા, ચેરમેન અને મેનેજીંગ ડિરેક્ટર, હુડકો

• અમે ૫૦૦ કરતાં વધુ એનજીઓઝ સાથે પારસ્પરિક ક્રિયા કરીએ છીએ અને અમારે અચૂક કહેવું જોઈએ કે અમને *i Watch* એક અજોડ અને નાવીન્યપૂર્ણ એનજીઓ જણાયેલ છે.

વિનય સોમાણી, મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી, કર્મયોગ.કૉમ

• ભારતના લોકો માટે અધિકતમ લાભ માટેની નીતિઓ લાવવા માટે *i Watch* ના વિચારો અને સૂચનોમાં અમે માનીએ છીએ.

અનુપમ મિત્તલ, પ્રેસિડન્ટ અને સીઈઓ, પિપલ ગ્રૂપ

• મેં કોઈપણ એનજીઓ વિશે સાંભળ્યું નથી જેમકે *i Watch* જે ભારતના પરિવર્તન માટે આવો નીતિવિષયક પ્લાન ધરાવે છે.

મેજર જન, ડી. એન. ખુરાના, ડિરેક્ટર જનરલ,

ઑલ ઈન્ડિયા મેનેજમેન્ટ ઍસોસીએશન

• શૈક્ષણિક સુધારાઓ અને ભારતના પરિવર્તન અંગેની યોજનાઓના ખરેખરા અમલીકરણમાં જાગૃતિ પેદા કરવા, ઉકેલ અને પગલાંની યોજનાઓ સૂચવવા, વિવિધ હિસ્સાધારકોને સહાય કરવા અને તેમનીસાથે નેટવર્કિંગ કરવામાં *i Watch's* ના પ્રયાસની હું ખરેખર પ્રશંસા કરું છું.

સુધા બરલિયા, પ્રમુખ,

એજ્યુકેશન પ્રમોશન સોસાયટી ફૉર ઈન્ડિયા

• તેઓ ભારત માટે ઉચ્ચ અને ટકાઉ વિકાસ હાંસલ કરવા માટે નું માળખું ઉભું કરવા કટિબદ્ધ થયા છે. આને માટે તેઓ સર્વ સંમતિ રચવા અને નીતિના ફેરફારોને પ્રભાવિત કરવા કાર્ય કરી રહ્યા છે. આ ખરેખર દૂરગામી અસર કરવા માટે તૈયાર કરેલી ઘણી અજોડ નીતિ છે.

રાજીવ કુમાર, મુખ્ય અર્થશાસ્ત્રી, સીઆઈઆઈ

• *i Watch* ભારતના લોકોના લાભ માટે જરૂરી પ્રસ્તુત નીતિના ફેરફારો તથા સારા રાજકારભારનું મહત્વ અને જરૂરિયાત સમજવા અને સૂચવવા લોકોને જાગૃત કરવા માટે અદ્ભુત કામગીરી બજાવી રહેલ છે.

ડૉ. બી. પી. ઘાકા, સેક્રેટરી જનરલ, પીએચડીસીસી ઍન્ડ આઈ

• એક શિક્ષણવિદ અને માનવ સંસાધન વિકાસ સલાહકાર તરીકે હું દબાવેલો માનું છું કે વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણના ૩૦૦૦ વિસ્તારોમાં ૯૫% યુવાનોને તાલીમ આપવાની *i Watch* ની યોજના અત્યંત નાવીન્યપૂર્ણ છે. જો અમલ થાય, તો એ ભારતમાં બેરોજગારીની સમસ્યા માટેનો મુખ્ય ઉકેલ સાબિત થશે.

પ્રોફે. ઋષિકુમાર પંડ્યા, ઈન્ટરનેશનલ મેનેજમેન્ટ ગુરૂ

• મેં, આપનું પુસ્તક નામે *ભારતના પરિવર્તનની* પ્રવૃત્તિ રસપૂર્વક વાચ્યું છે અને એમાં ધરાવાયેલાં ઘણા ઉપયોગી અભ્યાસો અને સૂચનો માટે હું આપને મારાં અભિનંદન પાઠવું છું. મને જરાયે શંકા નથી કે ઉપસ્થિત કરાયેલા મુદ્દાઓ અને કરાયેલી ભલામણો અત્યંત મૂલ્યવાન છે.

બી. એન. યુગાંધર, આયોજન પંચના સભ્ય

• સારા રાજકારભાર અંગે, આપની પુસ્તિકા *ભારતના પરિવર્તનની* પ્રવૃત્તિમાં ધરાવાયેલાં કેટલાંક સૂચનો પર અનુસરણ માટે આપની સાથે વિગતવાર ચર્ચા કરવાની તકની રાહ જોઉં છું,

એમ. દામોદરન,

ચેરમેન અને મેનેજીંગ ડિરેક્ટર, આઈડીબીઆઈ

• *i Watch* દ્વારા કરવામાં આવી રહેલા સારા કાર્યની મને જાણ છે. સારા રાજકારભાર, તાલીમ અને રોજગારી અંગેનાં આપનાં મંતવ્યોની મેં નોંધ લીધી છે.

એમ. વેકેયા નાયડુ, પ્રસિડેન્ટ, બીજેપી

• કૃપા કરી સારું કાર્ય ચાલુ રાખશો.

ડૉ. નટરાજન, ઑલ ઇન્ડિયા કાઉન્સિલ ફૉર ટેકનિકલ એજ્યુકેશન

• આપના સમગ્ર કાર્યક્રમ અને ભારતને ઉન્નત બનાવવાના આપના પ્રયાસોથી હું ઘણો પ્રભાવિત થયો છું.

બાબુ ખલફાન, અમેરિકાસ્થિત એનઆરઆઈ

• જે દૂરદેશી સાથે *i Watch* ની સ્થાપના કરવામાં આવી છે તે ખરેખર બહેતર રાજકારભાર માટે ઘણો સમયસરનો પ્રયાસ છે. આપની સંસ્થા સાથે જોડાતાં અમને આનંદ થશે.

દીપનકર સનવાલકે, એક્ઝિક્યુટિવ ડિરેક્ટર, કેપીએમજી

• શરૂઆત કરતાં, આપની સર્વ રજુઆતો અંગે આપને અભિનંદન આપી દઉં અને મને ખુશી અને માનની અનુભૂતિ થાય છે કે આપે વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને તાલીમ પરના અમારા કામમાં રસ દર્શાવ્યો છે. હું સંભાવના જોઈ શકું છું.

પ્રો. રૂપા શાહ, વાઈસ ચાન્સેલર,

એસ.એન.ડી.ટી. વિમેન્સ યુનિવર્સિટી

• અમે આઈસી સેન્ટર ફૉર ગવર્નન્સના સ્થાપક સભ્ય તરીકે આપને આવકારીએ છીએ. સેન્ટરના એક્ઝિક્યુટિવ કમીટીના સભ્યો આપના હાર્દસમા મુદ્દાઓ અને પગલાંની યોજનાની રૂપરેખા દ્વારા પ્રભાવિત થયા છે.

પ્રભાત કુમાર, ભૂતપૂર્વ કૅબીનેટ સેક્રેટરી અને પ્રેસિડેન્ટ,

આઈસી સેન્ટર ફૉર ગવર્નન્સ

• અમારા ચીફ સેક્રેટરી સાથેની ચર્ચાઓના સંદર્ભમાં, જો આપ દિલ્હી સેક્રેટરીએટ ખાતે ગવર્નમેન્ટ ઑફ એનસીટીના આશરે ૪૫૦ જેટલા સર્વ પરિષ્ઠ અને મધ્યમ સ્તરના ઑફિસરો માટે સારો રાજકારભાર અને અસરકારક વહીવટ પર પારસ્પારિક ક્રિયાકારક સત્રો યોજાશે તો અમને આનંદ થશે.

પ્રકાશ કુમાર, એઆર એન્ડ આઈટી સેક્રેટરી,

ગવ. ઑફ એનસીટી

• *i Watch* ને વર્લ્ડ ઇકોનોમિક ફોરમ અને સીઆઈઆઈ દ્વારા આયોજિત પારસ્પારિક ક્રિયાકારક કાર્યશાળા ખાતે “ભારત અને વિશ્વ ૨૦૨૫” તખ્તા પર ટીપ્પણ અને સૂચન કરવા માટે નિષ્ણાત પેનલના ભાગ તરીકે આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું છે.

કોન્ફેડરેશન ઑફ ઇન્ડિયા ઇન્ડસ્ટ્રી

• કૃપા કરી આપે જે કર્યું છે તે સારા કામ માટે મારાં અભિનંદન સ્વીકારશો. આપના કામમાં આપને સર્વ શ્રેષ્ઠ ઈચ્છવાની આ તક લઉં છું અને મને ખાત્રી છે આપનાં પ્રકાશનો જાગૃતિ લાવશે અને મુદ્દાઓને આગળ લાવવામાં ઘણો શિક્ષણદાયક પાઠ પણ ભજવશે તથા જ્યાં આપણને અધિકતર ધ્યાન આપવાની જરૂર છે તેવા વિસ્તારો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં પણ ભાગ ભજવશે.

એમ.વી. રાજશંખરન,

આયોજન માટેના રાજ્ય પ્રધાન, આયોજન પંચ

• જો આપ કૃપા કરી એનઆરઆઈ-સિવિલ સોસાયટી પાર્ટનરશીપ પરની કોન્ફરન્સમાં ભાગ લેવા અને એની ચર્ચાઓને ટોરવણી આપવાનો સમય ફાજલ પાડશો તો અમને અત્યંત આનંદ થશે.

ડૉ. આબિદ હુસેન, ચેરમેન,

ગ્રૂપ ઑફ ઇકોનોમિક એન્ડ સોશિયલ સ્ટડીઝ

• હું આપના ટેકા બદલ આભાર માનું છું. એણે અમને મજબૂત અને ઘબકતી સંસ્થામાં વિકસવા મદદ કરી છે.

પદ્મીની સોમાણી, ડિરેક્ટર, સલામ બૉમ્બે ફાઉન્ડેશન

• આપનું પ્રકાશન એક રસપ્રદ વાંચન બની રહે છે. હું આપના અભિગમની સાદગી અને વ્યવહારૂતાની ઉત્કટ પ્રશંસા કરું છું.

કે.એલ. યુધ, ચેરમેન, અમેરિટસ આઈટીસી લિ.

• *i Watch* અદ્ભુત કામગીરી બજાવી રહેલ છે અને આપ જે કરી રહ્યા છો તે સંશોધન કાર્ય અમને ચળવળ માટે પુષ્કળ સામગ્રી આપશે.

સુદેશ કે. અગરવાલ, સેક્રેટરી જનરલ,

ઑલ ઇન્ડિયન્સ ફાઉન્ડેશન

• મારે કબૂલવું જ જોઈએ કે આ ખરેખર કપરું કામ છે અને આપે પુષ્કળ મૂલ્યવાન આંકડા અને માહિતી એકઠી કરી છે. હું આપને ખાતરી આપું છું કે મારી મર્યાદિત ક્ષમતા વડે હું સર્વ શક્ય ફોરમ્સ પાસે આપની માહિતી રજુ કરવા પ્રયત્ન કરીશ.

પી. એન. રૉય, ચેરમેન, ઇન્ડો-અસાઈ ગ્લાસ લિ.

• આપણા સામાજિક-સાંસ્કૃતિક-આર્થિક ફલકો પર અમંગળ પ્રકારે ઝળુંબતી સમસ્યાઓ છતી કરવાનો આપનો પ્રયાસ ઉલ્લેખને પાત્ર છે.

આર. એસ. અગરવાલ,

જોઈન્ટ ચેરમેન, ઇનામી ગ્રૂપ ઑફ કંપનીઝ

• મેં ઝીણવટપૂર્વક આપનું ‘ભારતનો રાજ કારભાર અને વહીવટ’ પેપર વાચ્યું અને ઘણો જ પ્રભાવિત થયો અને

i Watch વિશે

ઉત્તેજિત પણ. દરેકને બેઠા થઈ જવા અને વિચારવા તત્પર કરી દે એટલું શક્તિશાળી છે એ. એ યોગ્ય સૂર સાથે છે. ભારતને શું પીડે છે એ આપે ચોક્કસરીતે દર્શાવ્યું છે.

પ્રકાશ અલ્મેડા, કિરેક્ટર,

ઈન્સ્ટીટ્યૂટ ફૉર સ્ટડી ઓફ ઇકોનોમિક ઇસ્યૂઝ

- મને ખાતરી છે, આ નોંધ જેને મળશે તે સૌને વિચારતા કરી મૂકશે અને વિચારમાંથી ઓછામાં ઓછા કેટલાક આપે જે દોર્યું છે તે ચિત્ર સાકાર કરવા કોઈક પગલાં લેશે.

એન વિહ્લ, સેન્ટ્રલ વિજિલન્સ કમિશન, સીવીસી

- આપની સમજદારી ઉત્કૃષ્ટ છે, વિચારો અસલી છે અને કેટલાક આંકડા દિમાગ ચકરાવી દેનારા છે. હું ઈચ્છું છું કે આપના વિચારોને અખિલ ભારત પ્રસાર માધ્યમો મારફત ઘણું વ્યાપકતર કવરેજ મળશે.

એચ.એન. દસ્તુર, એક્ઝિક્યુટિવ કિરેક્ટર, ભારતીય વિદ્યા ભવન

- જ્યારે જાગૃતિ મોજુદ છે, પગલું પણ આવશે અને આ ધર્મચુદ્ધમાં હું અને ઘણા ભારતીયો આપની સાથે છીએ. એ જારી રાખો.

સુશિલ ગુપ્તા, ભૂતપૂર્વ કિરેક્ટ ગવર્નર, રૉટરી કિરેક્ટ ૩૦૧૦.

- હું આપને ખાતરી આપું છું કે હું આપના પત્રમાં જણાવ્યા મુજબ એક મુદ્દાનો અંજનડા ચાલુ રાખવા મારા અધિકારની અંદર જે કંઈપણ છે તે કરવાનું ચાલુ રાખીશ.

જયોર્જ ફર્નાન્ડીસ, કિરેક્ટર, ભારત સરકાર

- આપના મૂલ્યવાન અનુભવ વડે અમારી તરફેણ કરવા બદલ અમને ગર્વ થાય છે.

ઍર કૉમોડોર અખિત લાલ, એક્ઝિક્યુટિવ કિરેક્ટર,

ઈન્ડિયન સોસાયટી ફૉર ટ્રેનિંગ ઍન્ડ ડેવલપમેન્ટ

- નોંધમાં વ્યક્ત કરેલાં આપના મંતવ્યોની હું પ્રશંસા કરું છું અને એ વધુ ખ્યાલો અને વ્યવહારૂ વ્યાયામોને નિમંત્રણ આપશે જે સમાજને યોગ્ય દિશામાં વિકસવામાં મદદરૂપ થશે.

સુરેશ પ્રભુ, લોકસભાના સભ્ય, લોકસભા.

i Watch શું છે ?

i Watch એ ભારતના પરિવર્તન માટેની નાગરિક ચળવળ છે. ‘i’ એટલે, ભારત, ભારતીયો, તમે અને હું. ‘Watch’ એટલે દેશમાં શું બની રહ્યું છે એના પર અમે નજર રાખી રહ્યા છીએ અને સુધારણા ખાતર જાગૃતિ પેદા કરવા માટે નાગરિકોને તે જણાવી રહ્યા છીએ.

એમાં ‘i’નાનો છે કારણ કે આપણા ગુરૂઓએ આપણને હંમેશા શીખવ્યું છે કે ફક્ત નમ્રતા વડે આપણે સત્યને સમજી શકીએ છીએ. આપણે માનવ સંસાધન વિકાસ, રાજકારભાર, અર્થતંત્ર, સાહસ અને રોજગારી નિર્માણ અને તેઓના પરસ્પર જોડાણની પ્રસ્તુતતા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીએ છીએ.

i Watch મુંબઈ, ભારતમાં આવેલી હેડ ઓફિસ સાથે નોંધાયેલી સખાવતી સંસ્થા છે.

i Watch ને દાનો ભારતીય સંસ્થાઓ અને નાગરિકો માટે ૮૦ જી આવકવેરાના લાભો માટે લાયક છે.

વિદેશી દાનો માટે એક્સીઆરએ મંજૂરી જાન્યુઆરી ૨૦૦૯ માં મળી છે.

કઈ રીતની આપણી યોજના છે ભારતનું પરિવર્તન કરવાની ?

i Watch નીચેના ત્રણ તબક્કાઓમાં કાર્ય કરે છે:

૧. જાગૃતી પેદા કરવી

પ્રકાશનો જેવાં કે ભારતને એક જ્ઞાનસભર અર્થતંત્ર બનાવીએ, ભારત જેનાથી તમે કદાચ અજાણ છો અને ભારત માટે પગલાંની યોજના જાગૃતિ પેદા કરવા માટે વાપરવામાં આવે છે.

૨. ઉકેલો અને પગલાંની યોજનાઓ

આ સિદ્ધ કરવામાં આવે છે અમારી વેબસાઈટ, પરસ્પર ક્રિયાકારક કાર્યશાળાઓ અને ભારતના પરિવર્તનની પ્રવૃત્તિ કરીએ મથાળાં વાળા અમારા ૧૦૪ પાનાના પુસ્તક દ્વારા.

૩. ખરેખરું અમલીકરણ

આ હેતુ માટે, અમે સરકાર, જનતા, ખાનગી સંસ્થાઓ અને બિન-સરકારી સંસ્થાઓ સાથે સહાય અને નેટવર્ક જાળવીએ છીએ.

i Watch એ શું હાંસલ કર્યું છે?

૧૯૯૨માં, જ્યારે અમે ભારતના પરિવર્તનનો પ્રવાસ શરૂ કર્યો, ત્યારે શેના પર અમારે ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું જોઈએ એની કોઈ કડી અમારી પાસે ન હતી.

લગભગ ૪ વર્ષના સંશોધન અને પ્રવાસ પછી ભારતના પરિવર્તન માટે કેન્દ્રિત કરવાના વિસ્તારો અંગે કેટલાંક મૂળભૂત તારણો પર અમે પહોંચ્યા.

આ અમે ૧૯૯૬માં હાંસલ કર્યું. ખરૂં કામ ૧૯૯૭માં શરૂ થયું. ધ્યાન છેવટે નીચેના ચાર મહત્વના વિસ્તારો પર કેન્દ્રિત થયું.

૧. એચઆરડી, વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને રોજગારી નિર્માણ
૨. ભારતનો રાજકારભાર અને વહીવટ
૩. એસએસઆઈ, એમએસએમઈ અને સંબંધિત કામદાર કાયદાઓ અંગે નીતિમાં ફેરફારો.
૪. અર્થતંત્ર અને સાહસ, ઇ.ત. નિબ્ધસો તથા અર્થતંત્રનાં અન્ય ક્ષેત્રો જેવાં કે રિટેલ, હોલસેલ, ઉત્પાદન, પ્રવાસ અને પ્રવાસન, આરોગ્ય સંભાળ, આંતરિક માળખું અને ખેતીવાડી પર ભાર મૂકવો.

i Watchને સર્વ ચાર વિસ્તારોમાં થોડી સફળતા મળી હતી કેમકે નીચેની બાબતોનો ઉપયોગ કરીને નિર્ણય લેનાર વસ્તીના મોટા વિવિધ વર્ગની વિચારસરણી બદલવા અમે શક્તિમાન બન્યા છે:

૧. પારસ્પારિક કાર્ય કરતી કાર્યશાળાઓ, સેમિનારો અને લેખો
૨. પ્રકાશનો, ભારતને એક જ્ઞાનસભર અર્થતંત્ર બનાવીએ, ભારત જેનાથી તમે કદાચ અજાણ છો અને ભારત માટે પગલાંની યોજના
૩. ૧૦૪ પાનાંનું પુસ્તક, ભારતના પરિવર્તનની પ્રવૃત્તિ
૪. વેબસાઈટ www.wakeupcall.org
૫. એમએચઆરડી, આયોજન પંચ, ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સ, સીઆઈઆઈ, એફઆઈસીસીઆઈ, મીનીસ્ટ્રી ઓફ આઈટી વગેરેની રાષ્ટ્રીય કમીટીઓમાં સહભાગ.

સીઆઈઆઈ, એફઆઈસીસીઆઈ, એસોસિએટ, પીએચડીસીસીએન્ડઆઈ, આઈએમસી, એમઈડીસી, બીસીસી એન્ડ આઈના સભ્યો તરીકે અને આઈબીએ, આરબીઆઈ અને એમઓએફ સાથે ચર્ચાઓ વડે અમે એસએમઈના અર્થ પર પ્રભાવ પાડવા અને એસએસઆઈનો મર્યાદિત સંબંધ સમજવા શક્તિમાન થયા હતા.

જીવનમાં એક માત્ર સતત છે પરિવર્તન

ભારતનાં દશ રાજ્યોમાં રોજગારી નિર્માણ તથા વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને તાલીમ પર સંયુક્ત પ્રોજેક્ટ માટે યુરોપિયન યુનિયન ઇથુ દ્વારા માન્ય.

રાજકારભારમાં રાજ્ય સરકારો જેવી કે દિલ્હી એનસીટી દ્વારા રાજકારભાર અને વહીવટ અંગે સૂચના અને સલાહ આપવા માટે અમારી સાથે સલાહમસલત કરવામાં આવી છે.

શિક્ષણ સંબંધી સુધારાઓમાં, વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને તાલીમ અંગે અમારી વિચાર પ્રક્રિયા મિનિસ્ટ્રી ઓફ એચઆરડી, પ્લાનિંગ કમિશન અને આઈજીએનઓયુ દ્વારા વિચારવામાં આવી છે.

ઉચ્ચતર અને ટેકનિકલ શિક્ષણના વિનિયમનીકરણ પર જોરદાર હુમલો સીઆઈઆઈ, એફઆઈસીસીઆઈ, એસોસિએટ, ઇપીએસઆઈ પીએચડીસીસી એન્ડ આઈ તથા અન્યો સાથે પહેલો મારફત સ્વીકાર પ્રાપ્ત કરી રહ્યો છે.

અર્થતંત્ર અને સાહસના વિસ્તારોમાં, વર્લ્ડ ઇકોનોમિક ફોરમ, ડબ્લ્યુઈએફ જેવી થિંક ટેન્કસ દ્વારા અમારી માહિતી અને સામગ્રી માટે અમને બોલાવવામાં આવે છે.

છેલ્લા ૨૦ વર્ષમાં અમે અમારી પુસ્તિકા ભારતના પરિવર્તનની પ્રવૃત્તિની ૬૦૦,૦૦૦ કરતાં વધુ નકલોનું વિતરણ કર્યું છે, મોટી સંખ્યામાં પારસ્પારિક ક્રિયાકારક સેમિનારો સંચાલિત કર્યા છે અને અમારી વેબસાઈટ પર અમારા સર્વ પ્યાલો અને વિચારો રજૂ કર્યા છે.

અમારાં પ્રકાશનો ૧૩ ભાષાઓ, અંગ્રેજી, હિન્દી, ગુજરાતી, મરાઠી, બંગાલી, આસામીઝ, ઓરિયા, તામીલ, તેલુગુ, કન્નડ, પંજાબી, ઉર્દુ અને મલયાલમમાં ઉપલબ્ધ છે. ફક્ત ૭% ભારતીયો અંગ્રેજી સમજે છે.

i Watch ના સિદ્ધાંતો, ઉદ્દેશ, ધ્યેયો

માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો

૧. હકારાત્મક વલણ
માનો કે વાસ્તવિક પરિવર્તન શક્ય છે.
૨. સંશોધન
વિગતવાર હોમ વર્ક વગર આગળ વધશો નહીં
૩. અસરકારક સંદેશ વ્યવહાર
સર્વનો સંપર્ક સાધવા સંદેશ વ્યવહારનાં સાધનો વાપરો.
૪. સમાજની શક્તિમાં માન્યતા
માન્ય કરો કે સર્વ ક્રિયાઓનું કેન્દ્રીય સાધન સામૂહિક પ્રતિપાદન છે. સમાવેશ કરનારા સમાજમાંથી સામૂહિક સામર્થ્ય આવે છે.
૫. સર્જનાત્મક પ્રવૃત્તિ
ભાગીદારીના ચૈતન્યમાં પ્રવૃત્ત થાવ. વૈકલ્પિક સુમેળ રચો અથવા નિયમો બદલો.
૬. બિન-પક્ષપાતી સંસ્કૃતિ
કોઈ રાજકીય જોડાણ નહીં
૭. રાજનીતિ અભિમુખ અભિગમ
રાજનીતિજ્ઞો વિષ ચક્રના ભોગ બનેલા હોય છે, ખલનાયકો નથી.
૮. રાજકીય પ્રક્રિયા માટે આદર
એવી માન્યતા છે કે રાજનીતિ લોકશાહીનું કેન્દ્રસ્થાન છે. અને સાચી રાજનીતિ એક ઉમદા પ્રયાસ છે.
૯. રાજકીય વિકલ્પો
લોકશાહીનો કોઈ વિકલ્પ નથી – લોકશાહીનો વિકલ્પ છે બહેતર લોકશાહી
૧૦. વ્યવસાયવાદ
સર્વ સમયોએ પ્રતિબદ્ધતા અને કાર્યક્ષમતાના ઉચ્ચતમ અંશે વ્યક્તિગત ભૂમિકાઓ અને જવાબદારીઓ અદા કરો.

ઐતિહાસિક પાર્શ્વભૂ

ધ્યાન હંમેશા માનવ સંસાધન વિકાસ, રાજકારભાર અને અર્થતંત્રના વિસ્તારોમાં સતત કેન્દ્રિત હતું.

એચઆરડી-રાજકારભાર-નેતૃત્વ-અર્થતંત્ર અને સાહસ-આંતરિક માળખાંનું એક બીજાં પર પરસ્પર અવલંબનનું મહત્વ સમજવાની જરૂર છે. દરેક બીજાં પર ઘણી રીતે નિર્ભર રહે છે. હાનિ પહોંચાડ્યા વગર અને દેશની કાર્યક્ષમતા ઘટાડ્યા વગર તેઓને અલગ અલગ જોવાનું શક્ય નથી.

ઉદ્દેશ

રાષ્ટ્રના ભાવિ માટે જે મહત્વના છે એવા વિસ્તારો એટલે કે સારો રાજકારભાર અને અસરકારક વહીવટ, કઈ રીતે એ

અર્થતંત્રને પ્રભાવિત કરે છે અને તે કઈ રીતે હાંસલ કરવા એમાં ભારતના નાગરિકો માટે જાગૃતિ પેદા કરવી.

સંબંધિત માનવ સંસાધન વિકાસનું મહત્વ. શિક્ષણમાંનું વર્તમાન ‘લાયસન્સ રાજ’ દૂર કરવું!

નીતિમાં ફેરફારોની જરૂર જેમ કે સ્મૉલ સ્કેલ ઇન્ડસ્ટ્રી, એસએસઆઈઝની હાલની મર્યાદિત વ્યાખ્યા રદ કરવી અને એને સ્મૉલ અને મીડિયમ સાહસો અથવા એમએસએમઈઝમાં વિસ્તારવી.

સંબંધિત કામદાર અને વહીવટી સુધારાઓની ભારતને બીજા એશિયન વ્યાઘ્રો સાથે સમાન સ્તરે લાવવા અને આપણા ધંધાદારી અગ્રણીઓ અને વ્યવસ્થાપકો માટે સમતળ રમવાનું મેદાન પુરું પાડવા માટેની તાતી જરૂરિયાત.

શા માટે નિકાસો અને પ્રવાસનને હાલનાં સ્તરોના ૧૦૦૦% સુધી વિસ્તારવાં જ જોઈએ!

લોકશાહીમાં લોકોને સામેલ કરવા જરૂરી છે. પરિવર્તન શક્ય છે અને વધુ પ્રશંસાપાત્ર છે જો સંદેશ વ્યવહાર ‘ટૉપ ડાઉન’ કરતાં ‘બૉટમ અપ’ હોય. અમારી રજુઆત તેથી સામાન્ય માણસ અથવા ‘ભારતના નાગરિક’ માટે તૈયાર કરવામાં આવી છે.

ધ્યેય

ભારતને જે ખરેખર વિશ્વ સ્તરીય હોય એવો દેશ બનાવવો. ૧૨૧૦ મિલિયન લોકો સાથે, ભારત ઘણી મોટી માગ ધરાવે છે. પરંતુ ખરીદ શક્તિ ક્યાં છે ?

ખરીદ શક્તિ વધારવા માટે આપણે અચૂક વધુ નિકાસ કરવી જોઈએ! ભારતનું ભાવિ ઉત્પાદન, વ્યાપાર અને સેવાઓમાં વિશ્વ માટે સ્રોત પાચો બનવામાં રહેલું છે, કેમકે વિશ્વ વ્યાપારના ૯૭.૪% અને વિશ્વની ખરીદ શક્તિના ૯૭.૮% ભારતની અંદર નથી.

એક વિહંગાવલોકન દર્શાવે છે:-

- ભારતે અર્થતંત્રના સર્વ બીજાંક્ષેત્રો માટે માહિતી તંત્રજ્ઞાન અને સૉફ્ટવૈર તથા હીરાની નિકાસોના સફળ ઉદાહરણોનું અનુકરણ કરવું જરૂરી છે.
- ઉચ્ચ ખરીદ શક્તિ સમાનતા (રૂ.૧૬ની પીપીપી= યુએસ ડૉલર ૧) સાથે, ભારત માલો અને સેવાઓની નિકાસ કરવા માટેની પ્રચંડ તક ધરાવે છે. ભારત માટે આ ધ્યેયો સિદ્ધ કરવા માટે સારો રાજકારભાર અને અસરકારક વહીવટ જરૂરી છે!
- ચીનમાં રાજકારણીઓ અને અમલદારો ‘અર્થશાસ્ત્ર ચર્ચે છે અને ચર્ચા મુજબ ચાલે છે’, તેથી જ બિન-રહીશ ચીનીઓ અને વિદેશી રોકાણકારોને ચીનમાં વિશ્વાસ છે! સદ્ભાગ્યે, ભારત વિશેની ધારણા હવે હકારાત્મક પ્રદેશમાં છે!

સામાન્ય માહિતી

i Watch ના સ્થાપકો

કૃપા કરી જુઓ www.wakeupcall.org

i Watch ના માનદ્ સલાહકારો

કૃપા કરી જુઓ www.wakeupcall.org

i Watch ની પ્રવૃત્તિઓ માટે ભંડોળ પૂરું પાડવું.

આંતરિક માળખું મૂડી અને મહસુલના ખર્ચાઓને કારણે સ્થાપક કીશન ખન્ના અને તેમન પરિવાર દ્વારા પાડવામાં આવે છે.

કઈ રીતે સભ્ય બનવું

એ ઘણું સહેલું અને સરળ છે, ફક્ત

krishan@wakeupcall.org ને એક ઈમેલ આપની પાર્શ્વભૂ અને શા માટે આપ અમારા સભ્ય બનવા ઈચ્છો છો તે જણાવીને મોકલો.

એકમાત્ર જરૂરિયાત એ છે કે આપ ભારતીય નાગરિક, એનઆરઆઈ કે પીઆઈઓ હોવા જોઈએ.

કૃપા કરી અમારા એનજીઓના પ્રયાસોનું અનુકરણ કરો અને વધારો !

કૃપા કરી સંદર્ભ અને વિગતો માટે, આ પુસ્તકની અંદરના ટૂંકા લેખો જુઓ.

બીજા એનજીઓઝ સાથે નેટવર્કિંગ

અમે બીજા એનજીઓઝ જેઓ *i Watch* ના જેવાજ મુદ્દાઓ પર ભારતમાં કામ કરે છે તેઓના પ્રયાસો નેટવર્ક કરવા અને વધારવા માગીએ છીએ.

કૉપીરાઈટ અને પુનઃનિર્માણ

આ પુસ્તકમાંની સર્વ વિગતો, જેવી કે મુખ્યભાગ, આલેખનો, લોગોઝ, રેખાચિત્રો માહિતી સંકલન *i Watch* તેમજ બીજા માહિતી પૂરી પાડનારાઓની મિલકત છે. આ પુસ્તક અને તેનો કોઈપણ ભાગ પુનર્મુદ્રિત, તેની નકલ, પ્રકાશન, તેનું પ્રસારણ અથવા તેનો ગેરલાભ ઉઠાવવો નહીં. આ પુસ્તકનો કોઈપણ ભાગ કોઈપણ રૂપમાં અથવા કોઈપણ રીતમાં, યાંત્રિક અથવા ઇલેક્ટ્રોનિક દ્વારા *i Watch* ની પૂર્વ પરવાનગી અને લેખિત સંમતિ વગર પ્રસારિત કરી શકાશે નહીં.

અમે આપની સહાય અને ભારતની અંદર જાગૃતિ પેદા કરવાના પ્રયાસો આવકારીએ છીએ

- આપનો સમય અને પ્રયાસ
- ભારતની અંદર અને બહાર આપનું નેટવર્કિંગ

પરસ્પર ક્રિયાકારક કાર્યશાળાઓ

અમે નીચેના વિષયો પર પારસ્પારિક ક્રિયાકારક કાર્યશાળાઓનું સંચાલન કરીએ છીએ:

૧. ભારત માટે સંબંધિત ઉત્પાદનકર્તા નીતિ.
૨. ભારત માટે સંબંધિત શૈક્ષણિક નીતિ.
૩. વૈશ્વિકરણ અને કઈ રીતે ભારત વિકાસના + ૧૦% પ્રતિ વર્ષના દરે વિકસી શકે.
૪. સારો રાજકારભાર અને કઈ રીતે એ નાગરિકોને લાભકર્તા થાય છે.
૫. પ્રતિ વર્ષ ૧૦ મિલિયનનું રોજગારી નિર્માણ.
૬. કૉલેજ છોડવા પછી કઈ રીતે પૈસા બનાવવા ?
૭. શિક્ષણ મારફત ભારતના પરિવર્તનની પ્રવૃત્તિ.

જરૂરી ઓછામાં ઓછો સમય આશરે ૯૦ થી ૧૨૦ મિનિટ છે. અમે ૧૮૦ મિનિટના પરસ્પર ક્રિયાકારક સત્રોની ભલામણ કરીએ છીએ.

સંપર્ક માટે વિગતો

i Watch

૨૧૧, ઑલિમ્પસ

અલ્ટામાઉન્ટ રોડ

મુંબઈ-૪૦૦ ૦૨૬, ભારત.

krishan@wakeupcall.org

www.wakeupcall.org

ટેલિ.: +૯૧ ૨૨ ૨૩૫૩ ૫૪૬૬

સેલ : +૯૧ ૯૮૨૧૧૪૦૭૫૬

ચૌરિટી કમિશનર પાસે નોંધણી

i Watch મુંબઈ, મહારાષ્ટ્ર, ભારતમાં ચૌરિટી કમિશનર પાસે નોંધાયેલી રજિસ્ટર્ડ ચૌરિટી છે. ૧૮મી મે ૨૦૦૧ની ફાઈલ નં. ૩૧૩૦. રજિસ્ટ્રેશન નં. ઈ-૨૧૪૯૮ તારીખ ૨૯મી જાન્યુઆરી, ૨૦૦૪. કલમ

૮૦જી હેઠળ ઈન્કમ ટૅક્સ માફી ઉપલબ્ધ છે. આ ૫૦% કર ક્યાતની *i Watch* ને સર્વ દાનો માટે છૂટ આપે છે.

વિદેશી દાનો માટે એફસીઆરએ મંજૂરી નં. ૦૮૩૭૨૦૧૨૨, મંજૂરીઓ આર્થિક, શૈક્ષણિક અને સામાજિક ક્ષેત્રો હેઠળના પ્રોજેક્ટસ માટે મીનીસ્ટ્રી ઑફ હોમ અફેર્સના પત્ર મુજબ ૧૩-૦૧-૨૦૦૯ના રોજ મળી છે.

સંદર્ભો

માહિતી અને વિગતોના સ્ત્રોતો

- વર્લ્ડ ફેક્ટ બુક – સીઆઈએ
- વર્લ્ડ ડેવલપમેન્ટ ઇન્ડિકેટર્સ, પ્રકાશક વર્લ્ડ બેંક www.worldbank.org
- યુનિડો પબ્લિકેશન્સ – www.unido.org
- ઓઈસીડી પબ્લિકેશન્સ – www.oecd.org
- યુનેસ્કો પબ્લિકેશન્સ – www.unesco.org
- યુએનડીપી પબ્લિકેશન્સ – www.undp.org
- સેન્ટર ફોર સિવિલ સોસાયટી, નવી દિલ્હી – www.ccsindia.org
- જનાગ્રહ ફાઉન્ડેશન, બેંગલોર – www.janaagraha.org
- ઇન્ડિયન એનજીઓઝ.કોમ – www.indiangos.com
- ડીઈઆઈએસ, પુણે – www.deispune.org
- એજ્યુકેશનલ પ્રમોશન સોસાયટી ઓફ ઇન્ડિયા – www.epsfi.org
- સ્કુલ ચોઈસ, નવી દિલ્હી – www.schoolchoice.org
- સ્ટેટિસ્ટિકલ આઉટલાઈન ઓફ ઇન્ડિયા – ૨૦૧૨-૨૦૧૩, પ્રકાશક ઘી ટાટા સર્વિસીસ લિ.
- બિઝનેસ ટૂડે, તારીખ ૨૮ એપ્રિલ, ૨૦૦૨. ૧૯૯૬ થી ૨૦૧૪ વચ્ચે મોટી સંખ્યામાં મુદ્દાઓ
- બિઝનેસ વર્લ્ડ, તારીખ ૧૦ જૂન, ૨૦૦૨. ૧૯૯૭ થી ૨૦૧૪ વચ્ચે મોટી સંખ્યામાં મુદ્દાઓ
- બિઝનેસ ઇન્ડિયા, તારીખ ૨૨ જુલાઈ, ૨૦૦૨. ૧૯૯૬ થી ૨૦૧૪ વચ્ચે મોટી સંખ્યામાં મુદ્દાઓ
- ઘી ઇકોનોમિક ટાઈમ્સ, ઘી ફાઈનાન્શિયલ એક્સપ્રેસ, બિઝનેસ સ્ટાન્ડર્ડ અને બિઝનેસ લાઈન – ચીની અને ભારતીય અર્થતંત્ર અને એક બીજા સાથે સરખામણીઓ પર વિવિધ લેખો.
- ઇન્ડિયા ટૂડે. ૧૯૯૬ થી ૨૦૧૪ વચ્ચે મોટી સંખ્યામાં મુદ્દાઓ

ચીન વિશે સૂચિત કરાયેલ વાંચન

- ચીન વિશે પુસ્તકો, વિદેશી ભાષા પ્રેસ, બીજીંગ દ્વારા મુદ્દિત વેબસાઈટ: www.flp.com.cn
- ઘી ચાઈનીઝ ઇકોનોમી ઇન્ટુ ઘી ટ્વેન્ટીફર્સ્ટ સેન્યુરી – ફોરકાસ્ટ્સ ઍન્ડ પોલિસીઝ, લી જિંગવેન દ્વારા.
- રિફોર્મિંગ ચાઈનાઝ સ્ટેટ – ઓન્ડ એન્ટરપ્રાઈઝીસ, ગાવ શૅન્ગકવાન અને ચી ફુલિન દ્વારા
- ચાઈનાઝ ઇકોનોમિક રિફોર્મ ઍટ ઘ ટર્ન ઍન્ડ ઘ સેન્યુરી, ચી ફુલિન દ્વારા
- ઇન્વેસ્ટિંગ ઇન ચાઈના: પ્રશ્નો અને ઉત્તરો પૅન ઝિલાંગ અને પૅન ચી દ્વારા
- ચાઈના ડેલી, બીજીંગ આવૃત્તિ

કિશન ખન્ના અને i Watch ૨૦૦૫ થી ૨૦૧૪ સુધી રાષ્ટ્રીય સમિતિઓમાં

૧. વડા પ્રધાનનો ટાસ્ક ફોર્સ - રોજગારી નિર્માણ માટે કૌશલ્ય ઘડતર, પ્લાનિંગ કમિશન, નવી દિલ્હી
૨. પ્લાનિંગ કમિશન, નવી દિલ્હી - માધ્યમિક શિક્ષણ અને વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ પર ૧૧મી યોજના વર્કિંગ ગ્રૂપ
૩. મીનીસ્ટ્રી ઓફ એચઆરડી, નવી દિલ્હી - માધ્યમિક શિક્ષણ અને વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ પર ૧૧મી યોજના વર્કિંગ ગ્રૂપ
૪. ઇન્નાઉ, મીનીસ્ટ્રી ઓફ એચઆરડી, નવી દિલ્હી - ડિસ્ટન્સ એજ્યુકેશન પર ૧૧મી યોજના વર્કિંગ ગ્રૂપ
૫. પીએચડીસીસીએન્ડઆઈ, નવી દિલ્હી - સહ-અધ્યક્ષ-શિક્ષણ અને ઉદ્યોગ સહકાર પરની સમિતિ
૬. સીઆઈઆઈ, નવી દિલ્હી - વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને તાલીમ પરના ટાસ્ક ફોર્સના અધ્યક્ષ અને શિક્ષણ પરની રાષ્ટ્રીય સમિતિના સભ્ય
૭. એફઆઈસીસીઆઈ, નવી દિલ્હી - શિક્ષણ પરની રાષ્ટ્રીય સમિતિના સભ્ય
૮. એસોચેમ, નવી દિલ્હી - સહ-અધ્યક્ષ, શિક્ષણ પરની નિષ્ણાત સમિતિ
૯. ઇપીએસઆઈ, એજ્યુકેશનલ પ્રમોશન સોસાયટી ઓફ ઇન્ડિયા, નવી દિલ્હી - અધ્યક્ષ-વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને તાલીમ સમિતિ
૧૦. ઉદ્યોગ અને કામદાર પરની પાલમિન્ટરી કમીટી, નવી દિલ્હી - આમંત્રિત
૧૧. રોટરી ઇન્ટરનેશનલ, રોટરી ડિસ્ટ્રિક્ટ ૩૧૪૦, બોમ્બે મિડ ટાઉન મુંબઈ, કિરેક્ટર-વ્યવસાયલક્ષી સેવાઓ
૧૨. એઆઈસીટીઈ, ઓલ ઇન્ડિયા કાઉન્સિલ ફોર ટેકનિકલ એજ્યુકેશન, મીનીસ્ટ્રી ઓફ એચઆરડી, નવી દિલ્હી-વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ પરની ગવર્નિંગ બોર્ડના સભ્ય
૧૩. ટાઈમ્સ ફાઉન્ડેશન, નવી દિલ્હી - માનદ્ સલાહકાર-વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને તાલીમ
૧૪. નેશનલ નૉલેજ કમિશન, એનકેસી, નવી દિલ્હી-નોટ્સ અને વિચાર પ્રક્રિયાની અનૌપચારિક અદલાબદલી
૧૫. મીનીસ્ટ્રી ઓફ લેબર એન્ડ એમ્પ્લોયમેન્ટ, નવી દિલ્હી. નોટ્સ અને વિચાર પ્રક્રિયાની અનૌપચારિક અદલાબદલી
૧૬. પ્રાઈમ મિનિસ્ટર્સ સેક્રેટરીએટ, નવી દિલ્હી. નોટ્સ અને વિચાર પ્રક્રિયાની અનૌપચારિક અદલાબદલી
૧૭. નેશનલ મેન્યુફેક્ચરીંગ કોમ્પિટિટિવનેસ કાઉન્સિલ, એનએમસીસી, નવી દિલ્હી. નોટ્સ અને વિચાર પ્રક્રિયાની અનૌપચારિક અદલાબદલી
૧૮. નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર ઓપન સ્કુલિંગ, એનઆઈઓએસ, નવી દિલ્હી. નોટ્સ અને વિચાર પ્રક્રિયાની અનૌપચારિક અદલાબદલી
૧૯. મીનીસ્ટ્રી ઓફ આઈ. ટી. એન્ડ કોમ્પ્યુનિકેશન્સ નવી દિલ્હી, એચઆરડી ડિવિઝન, ઇ-ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને ઇ-લર્નિંગ - એક્સપર્ટ કમીટી મેમ્બર
૨૦. બોર્ડ ઓફ એડવાઈઝર્સ - એજ્યુકેશન વર્લ્ડ, ઇ હ્યુમન ડેવલપમેન્ટ મેગેઝીન, બેંગલોર

આ પુસ્તકમાં વપરાયેલાં સંક્ષિપ્ત રૂપો

જીઓઆઇ	ગવર્મેન્ટ ઑફ ઇન્ડિયા
એમઓએફ	મીનીસ્ટ્રી ઑફ ફાઇનાન્સ
આરબીઆઇ	રિઝર્વ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા
ડબ્લ્યૂબી	વર્લ્ડ બેંક
એફડીઆઇ	ફોરેન ડાયરેક્ટ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ
એસએસઆઇ	સ્મૉલ સ્કેલ ઇન્ડસ્ટ્રી
એસએમઇ	સ્મૉલ મિડિયમ એન્ટરપ્રાઇઝ
એનજીઓ	નૉન-ગવર્મેન્ટ ઑર્ગેનાઇઝેશન
એનઆરઆઇ	નૉન રેસિડન્ટ ઇન્ડિયન
એનઆરસી	નૉન રેસિડન્ટ ચાઇનીઝ
પીઆઇઓ	પર્સન ઑફ ઇન્ડિયન ઓરિજિન
આરએસ.	ભારતીય રૂપિયા
લેક્સ	મૂલ્યનું ભારતીય માપ, ૧ લાખ = ૧,૦૦,૦૦૦
જીડીપી	ગ્રૉસ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ
એમએચઆરડી	મીનીસ્ટ્રી ઑફ હ્યુમન રિસોર્સ ડેવલપમેન્ટ
એચ અંન્ડ ટીઇ	હાયર અંન્ડ ટેકલનિકલ એજ્યુકેશન
વીઇટી	વૉકેશનલ એજ્યુકેશન અંન્ડ ટ્રેનિંગ
ઇએસડી	એન્ટરપ્રાઇઝ સ્ટ્રીક્સ એજ્યુકેશન
પી અંન્ડ એસઇ	પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણ
એસઇઝેડ	સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોન
વીઆરએસ	વોલન્ટરી રિટાયરમેન્ટ સ્ટીમ
એસક્યૂ	સ્પિરિચ્યૂઅલ કવોશન્ટ
ઇક્યૂ	ઇમ્પ્રોશનલ કવોશન્ટ
આઇક્યૂ	ઇન્ટેલિજન્સ કવોશન્ટ
પીપીપી	પરચેઝિંગ પાવર પૌરિટી
એમપી	મેમ્બર ઑફ પાલમેન્ટ
એમએલએ	મેમ્બર ઑફ લેજિસ્લેટિવ એસેમ્બલી
કોર્સ	મૂલ્યનું ભારતીય માપ, ૧ કરોડ ૧,૦૦,૦૦,૦૦૦
સીઆઇઆઇ	કૉન્ફેડરેશન ઑફ ઇન્ડિયન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ
એફઆઇસીસીઆઇ	ફેડરેશન ઑફ ઇન્ડિયન ચેમ્બર્સ ઑફ કૉમર્સ
આઇએમસી	ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર
બીસીસી અંન્ડ આઇ	બૉમ્બે ચેમ્બર ઑફ કૉમર્સ અંન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રી
અંસોચેમ	અંસોસીએટેડ ચેમ્બર્સ ઑફ કૉમર્સ
પીએચડીસીસીઅંન્ડઆઇ	પીએચડી ચેમ્બર ઑફ કૉમર્સ અંન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રી

i Watch પ્રકાશનો

૧૩ ભાષાઓમાં ઉપલબ્ધ

પુસ્તક, “સંબંધિત શિક્ષણ અને વ્યવસાયલક્ષી તાલીમ” મારફત ભારતના પરિવર્તનની પ્રવૃત્તિ” અંગ્રેજી, હિન્દી, ઉર્દૂ, મરાઠી, ગુજરાતી, બંગાળી, ઓરિયા, આસામીઝ, પંજાબી, તામિલ, તેલુગુ, કન્નડ અને મલયાલમમાં ઉપલબ્ધ છે.

અંગ્રેજી ફક્ત ૭% ભારતીયોજ સમજે છે અને તેથી ભારતની સર્વ મુખ્ય ભાષાઓમાં વ્યવહાર કરવો આવશ્યક છે. તેથી સર્વ ૧૩ ભાષાઓમાં અમારાં પ્રકાશનો પ્રસ્તુત કરવાની જરૂર છે.

ભારતમાં વહીવટી અને ટપાલ ખર્ચ નકલ દીઠ રૂ. ૨૦૦. બીજા દેશો માટે કૃપા કરી વિગતો માટે પુસ્તકના પાછલા કવરની બહારની બાજુ જુઓ. બધી ચુકવણીઓ *i Watch* ની તરફેણમાં ચેક દ્વારા અગાઉથી.

આ પુસ્તકની ભાષાકીય આવૃત્તિઓ માટે ભારતની અંદર મફત ડીલીવરી માટે સર્વ વહીવટી તથા બીજા ખર્ચાઓની સંભાળ લેવા માટે કોઈપણ ભારતીય ભાષામાં ૧૦૦૦ નકલોની ઓછામાં ઓછી પ્રિન્ટ કાઢવા માટે પ્રતિ પ્રિન્ટ રૂ. ૨૦૦,૦૦૦ નું ડોનેશન જરૂરી છે. વિગતો માટે જુઓ પાનું ૯૭.

*i Watch*ના બીજાં પ્રકાશનો

i Watch ૧૩ ભાષાઓમાં હેઠળ જણાવ્યા પ્રમાણે નવ બીજાં મુખ્ય પ્રકાશનો પણ પ્રસિદ્ધ કરે છે, જેમાંથી નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે ૧૨ ભારતીય ભાષાઓ છે.

મફત નમુનાઓ www.wakeupcall.org. પર અમારી સાઈટ પરથી ડાઉનલોડ કરી શકાય છે.

આ છે: આ ૨ પાનાંનાં પ્રકાશનો છે અને તેઓ છે:

૧. ભારતને જ્ઞાનસભર અર્થતંત્ર બનાવીએ શિક્ષણ અને એચઆરડી પર
૨. ભારત જેનાથી કદાચ આપ અજાણ છો અર્થતંત્ર અને રોજગારી પર
૩. ભારત માટે એક મુદ્દાના પગલાંની યોજના સારા રાજકારભાર પર
૪. સરસ્વતી-વિદ્યાની દેવીને બેડીમુક્ત અને બંધનમુક્ત કરો ઉચ્ચતર અને ટેકનિકલ શિક્ષણ પર
૫. *i Watch*... ભારતના પરિવર્તનની પ્રવૃત્તિ *i Watch* ની પ્રવૃત્તિઓનું સંક્ષિપ્ત વર્ણન
૬. શિક્ષણનું મહત્વ સર્વાંગી શિક્ષણ અને એચઆરડી
૭. શિક્ષણ મારફત ભારતનું પરિવર્તન ઉત્કૃષ્ટતા માટે ભારતને દષ્ટાન્ત બનાવવું
૮. વિરોધાભાસી ભારત શિક્ષણ સંસ્થાએ શું કરવાની જરૂર છે
૯. સુસંગત શિક્ષણ અને તાલીમ ધંધા અને ૧૦૦ ઉદ્યોગો શું કરવાની જરૂર છે

ઉપરની નવ નોટ્સ બે પાનામાં, ૪-કલરમાં ભારે ૧૦૦ જીએસએમ આર્ટ પેપર પર, સાઈઝ ૮.૫” x ૧૧”માં છે. લઘુતમ પ્રિન્ટ ભાષા દીઠ પ્રકાશન દીઠ ૪૦૦૦ નકલો છે.

રૂ. ૧૫,૦૦૦નાં ડોનેશનો ભારતમાં મફત ડીલીવરી માટે ઉપરનાં નવ પ્રકાશનોમાંના કોઈપણ માટે ઉપરના કોઈપણની દરેક ૨-પાનાની સિંગલ શીટની ૪,૦૦૦ નકલો માટે પ્રોસેસિંગ અને વહીવટી ખર્ચને આવરી લેશે.

વ્યક્તિઓ તેમજ સંસ્થાઓ જેઓ ૮૦ જી અનુસાર આવક વેરાના લાભો લેવા ઈચ્છે, તેમણે કૃપા કરી *i Watch* ના નામમાં મુંબઈ ખાતે ચૂકવવાપાત્ર સ્થાનિક ચેકો અને ડિમાન્ડ ડ્રાફ્ટ્સ લખવા, અને નીચેના સરનામે મોકલવા.

i Watch

૨૧૧, ઓલિમ્પસ
અલ્ટામાઉન્ટ રોડ,
મુંબઈ ૪૦૦ ૦૨૬/ભારત

For payment by NEFT/RTGS

i Watch, account No. 006610110001300

Bank of India, Altamont Road Branch, Mumbai-400 026.

IFSC Code: BKID0000066

પ્રતિ વર્ષ ૧૦% થી ૧૫% ના જીડીપી વૃદ્ધિ દર માટે પગલાંની યોજના

	અર્થતંત્રની અંદર વિભિન્ન વિસ્તારો માટે સૂચવાયેલ અગ્રતા	%
૧	રાજકારભાર અને વહીવટ	૧૦%
૨	પ્રસ્તુત શિક્ષણ અને તાલીમ - પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણ	૧૦%
૩	ઉત્પાદન - એમએસએમઈઝનું મહત્વ (એમએસએમઈઝ જીડીપીના ૮૦% છે. એસએસઆઈ જીડીપીના ફક્ત ૫% છે)	૨૦%
૪	પ્રવાસ અને પ્રવાસન એક સાહસ તરીકે	૧૦%
૫	આરોગ્ય સંભાળ એક સાહસ તરીકે	૧૦%
૬	શિક્ષણ અને તાલીમ એક સાહસ તરીકે - વ્યવસાયલક્ષી અને ઉચ્ચતર/ટેકનિકલ/તબીબી શિક્ષણ	૧૦%
૭	સૉફ્ટવૉર અને આઈટી એક સાહસ તરીકે	૧૦%
૮	ગ્રામીણ ભારતમાં ખેતી અને સંબંધિત સાહસો	૨૦%
૯	આઈટમો ૨, ૩, ૪, ૫, ૬, ૭ અને ૮ની નિકાસો - કરો અધિકતમ! અધિકતમ! અધિકતમ!	↑

ભારતનો જીડીપી આશરે યુએસ ડૉલર્સ ૧,૮૪૩ બિલિયન છે. ભારતની ઈન્ફરમેશન ટેકનોલોજી અને સૉફ્ટવૉર ભારતના જીડીપીના આશરે ૫% હશે.

તેથી, આઈ.ટી. અને સૉફ્ટવૉર કંઈ બધુંજ નથી !

આપણે આર્થિક પ્રવૃત્તિના બાકીના ૯૫% નું મહત્વ સમજવાની જરૂર છે !

વિશ્વ અર્થતંત્રનાં બીજાં ક્ષેત્રોનાં કેટલાંક દષ્ટાન્તો આ રહ્યાં - ફક્ત છ બીજાં ક્ષેત્રોને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યાં છે.

૧. હોલસેલ અને રિટેલ ધંધો વિશ્વભરમાં પ્રતિ વર્ષ યુએસ ડૉલર્સ ૧૭,૦૦૦ બિલિયન છે. આઈ.ટી.ના ૧૪ ગણા.
૨. ઉત્પાદનનો ધંધો વિશ્વભરમાં પ્રતિ વર્ષ યુએસ ડૉલર્સ ૧૫,૦૦૦ બિલિયન છે. આઈ.ટી.ના ૧૨ ગણા.
૩. પ્રવાસન અને પ્રવાસનો ધંધો વિશ્વભરમાં પ્રતિ વર્ષ યુએસ ડૉલર્સ ૧૦,૦૦૦ બિલિયન છે. આઈ.ટી.ના ૬ ગણા.
૪. આરોગ્ય સંભાળનો ધંધો વિશ્વભરમાં પ્રતિ વર્ષ યુએસ ડૉલર્સ ૮,૭૦૦ બિલિયન છે. આઈ.ટી.ના ૪ ગણા.
૫. શિક્ષણનો ધંધો વિશ્વભરમાં પ્રતિ વર્ષ યુએસ ડૉલર્સ ૯,૦૦૦ બિલિયન છે. આઈ.ટી.ના ૪ ગણા.
૬. બાંધકામનો ધંધો વિશ્વભરમાં પ્રતિ વર્ષ યુએસ ડૉલર્સ ૮,૦૦૦ બિલિયન છે. આઈ.ટી.ના ૫ ગણા.

આઈ.ટી. વિશ્વ જીડીપીના ૨.૫%, સામે ૨.૦% છે. ભારતમાં ફક્ત આઈ.ટી.ને આટલું મહત્વ શા માટે ?

બીજાં ક્ષેત્રો માટે ભારતમાં જીડીપી સુધારણા અને રોજગારી નિર્માણ માટે આ ગુમાવેલી તક છે. ફક્ત ઉત્પાદન જ સરકારી આવકોના લગભગ ૭૦% માટે જવાબદાર છે !

<૧ બિલિયન = ૧૦૦૦ મિલિયન> <૧ મિલિયન = ૧૦ લાખ> <૧ કરોડ = ૧૦૦ લાખ = ૧૦ મિલિયન> < અમેરિકન ડૉલર = રૂ. ૬૦ (અનદાજે)>

પ્રોજેક્ટ નં.૧

જાગૃતિ પેદા કરવી

૧૨ ભારતીય ભાષાઓમાં પ્રકાશન

અમારા ૧૦૪ પાનાના પુસ્તકની ૧,૦૦૦ નકલો છાપવા માટે ભાષા દીઠ આશરે રૂ. ૨ લાખ જોઈશે (આમાં ભાષાંતર, આર્ટવર્ક, કાગળ અને દરેક ભાષામાં છાપવાના ખર્ચનો સમાવેશ થાય છે.) પ્રાયોજકને પોતાને વિશે લખવા માટે ૨ પાના મળશે.

પુસ્તક નીચેના વિસ્તારોમાં ૪૨ લેખો ધરાવે છે:

૧. રોજગારી નિર્માણ
૨. શિક્ષણ અને એચઆરડી
૩. અર્થતંત્ર અને સાહસ
૪. રાજકારભાર

પ્રોજેક્ટ નં.૧ ના અમલીકરણની અસર

ફક્ત ૬% થી ૭% ભારતીયો અંગ્રેજી સમજે છે.

જો આપણે ભારતના લોકો સુધી પહોંચવું હોય, તો પ્રથમ વસ્તીના તળિયેના ૯૩% સાથે અને નહીં કે ફક્ત ટોચના ૭% જે 'મલાઈદાર થર' છે તેની સાથે સંદેશ વ્યવહાર કરવો જરૂરી છે.

૧૨ ભારતીય ભાષાઓ એટલે કે હિન્દી, ઉર્દૂ, તામિલ, તેલુગુ, મલયાલમ, કન્નડ, ગુજરાતી, મરાઠી, આસામીઝ, ઓરિયા, બંગાળી અને પંજાબીમાં ભાષાંતરિત પ્રકાશનો નાગરિક સમાજના બહુમતિ ૯૩% સાથે સંદેશ વ્યવહાર માટે વાપરી શકાય છે.

આપણે શીખ્યા છીએ કે બહાર પાડેલું દરેક પુસ્તક પછી ૧૦ કરતાં વધુ બીજા લોકો પર પસાર કરવામાં આવે છે અને મોટા ભાગના કિસ્સાઓમાં સંદર્ભ તરીકે રાખવામાં પણ આવે છે.

પ્રોજેક્ટ નં.૨

વિચારસરણી પરિવર્તન અને ઉકેલો ઓફર કરવા

અમારી યોજના શાળાઓ અને કૉલેજોમાં શિક્ષકો, જાહેર લાયબ્રેરીઓ અને પ્રાદેશિક પ્રસાર માધ્યમો અને ભારતભરમાં ૩૭,૦૦૦ કૉલેજો તથા ૨૨૫,૦૦૦ હાયર સેકન્ડરી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓ સુધી પહોંચવાની છે.

ભારતની શાળાઓ અને કૉલેજોની અંદર પરસ્પર સક્રિય કાર્યશાળાઓનું સંચાલન સંદર્ભ સામગ્રી તથા માર્ગદર્શિકાઓ તરીકે અમારાં પ્રકાશનો વાપરીને કરવું.

ભારત પાસે ૧,૭૦૦,૦૦૦ પ્રાથમિક શાળાઓ, ૨૨૫,૦૦૦ હાયર સેકન્ડરી શાળાઓ અને ૩૭,૦૦૦ કૉલેજો છે; આપણે આ સ્થળોમાં યુવાવર્ગ તેમજ શિક્ષકો સુધી પહોંચવાની જરૂર છે. પ્રતિશાળા/કૉલેજ ૧૦ થી ૧૦૦ પુસ્તકો.

પ્રોજેક્ટ નં.૨ ના અમલીકરણની અસર

૧. માનવ સંસાધન વિકાસ એટલે કે સૌ માટે પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણનું મહત્વ.
૨. રોજગારી નિર્માણ માટે વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને તાલીમનું મહત્વ
૩. ઉચ્ચતર, મેડિકલ અને ટેકનિકલ શિક્ષણના સંપૂર્ણ વિનિયમનિકરણ માટેની જરૂર
૪. એસએમઈઝ અથવા સ્મૉલ મિડિયમ એન્ટરપ્રાઇઝીસનું મહત્વ

૫. ગુણવત્તા, કિંમત અને સ્પર્ધાત્મકતા માટે નિકાસોનું મહત્વ
૬. ભારતના સામાન્ય નાગરિકના જીવનમાંથી બ્રષ્ટાચાર દુર કરવા અને તેમના જીવનની ગુણવત્તા સુધારવા માટે સારા રાજકારભાર માટેનું મહત્વ અને તેની જરૂર.

ભારત એમ્પ્લોયમેન્ટ એક્સચેન્જો પાસે નોંધાયેલા લગભગ ૪૪ મિલિયન બેરોજગાર ધરાવે છે. તેઓમાંના મોટા ભાગના બિનકુશળ છે અને તેથી રોજગારીપાત્ર નથી! કેજીથી ૧૦+૨ સુધી વર્તમાન શાળા છોડનારાઓનો દર લગભગ ૮૮ થી ૯૨ છે.

કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો પાસે કઈરીતે આ ૯૦% માનવમૂડીને લાભ દાયક રીતે રોજગારી પૂરી પાડવી અને રોષ્ટ્ર ઘડતર માટે ઉપયોગમાં લેવી તે માટે કોઈ યોજનાઓ નથી.

વર્તમાન શિક્ષણ પદ્ધતિમાં ઉચ્ચ ટકાવારી પાસ માર્ક્સની જરૂરિયાત પરિસ્થિતિને વધુ ગંભીર બનાવે છે.

આ યુવાન માનવમૂડીની મોટી સંખ્યા જે ધોરણ પમા અને ૬ક્રુ સુધી અને ૧૦, ૧૧ તથા ૧૨ સુધીની વ્યવહારૂ સાક્ષરતા ધરાવે છે તેનું, જો આપણી પાસે ચીનની જેમ, જ્યાં ૮૦ મિલિયન લોકોને ૩૦૦૦ વ્યવસાયોમાં દર વર્ષે તાલીમ આપવામાં આવે છે તેવી ૫૦૦,૦૦૦ વ્યવસાયલક્ષી સંસ્થાઓ હોત, તો કુશળતાપ્રાપ્ત માનવ શક્તિ સુધી ઉદ્ધર્ષીકરણ ઘણી લાભદાયકરીતે કરી શકાય.

એક ભારતીયની સરેરાશ વય ૨૬ વર્ષ છે. જો ભારતે લોકસંખ્યા શાસ્ત્રનો લાભ લણવો હોય, તો શક્ય એટલા જલદી આપણા યુવાવર્ગને 'કૌશલ્ય' યુક્ત કરવાની જરૂર છે.

મોટા ભાગના દેશોમાં લગભગ ૭૦% થી ૯૬% કાર્યબળ 'કૌશલ્ય પ્રાપ્ત' છે. ભારતમાં એ કેટલાંક બહેતર રાજ્યોમાં ભાગ્યેજ ૨% થી ૫% હોવાનો અનંદાજ છે. જો ભારત ઈન્કે. વૈશ્વિકસ્તરે કૌશલ્ય પ્રાપ્ત થવું હોય, તો એણે કૌશલ્ય ઘડતર દ્વારા એના કાર્યબળની ઉત્પાદકતા વધારવી જરૂરી છે.

આપણી વર્તમાન કામદાર ઉત્પાદકતા એશિયા, આફ્રિકા અને લેટિન અમેરિકાના વિકાસશીલ દેશો સાથે સરખાવતાં પણ ઘણી નીચી છે. ભારતમાં કાર્યબળની રોજીઓ અને પગારો ઘણાં ઝડપથી વધી રહ્યાં છે, આપણા વાર્તાવિક કુગાવાના ગુણાંકોમાં.

આ જોખમી વલણ છે કેમકે એ ઘરઆંગણેના તેમજ વિદેશી વ્યવસાયો બંને દ્વારા રોકાણ માટે નબળો મુકામ છે.

ભારત એના પીપીપી (પરચેર્ચીંગ પાવર પેરીટી)નો લાભ તોજ લઈ શકે, જો આપણે ઘરઆંગણેની અને આંતરરાષ્ટ્રીય બજારો માટે જુદાં જુદાં કૌશલ્યોમાં ઉચ્ચ કૌશલ્ય પ્રાપ્ત માનવશક્તિ પેદા કરીએ. ૧૦+૨ તબક્કો પાર કરનારાઓના લગભગ ૯૮% કૉલેજની પસંદગી કરે છે, મોટેભાગે બી. એ. આશરે ૭૧%, ત્યારબાદ બી. એસ. સી અને બી. કૉમ આશરે ૧૮%.

આપણી પાસે કહેવાતા 'શિક્ષિત બેરોજગાર' છે જેઓ ખરેખર રોજગારીપાત્ર નથી !

અમારાં પ્રકાશનો યુવાવર્ગ, નાગરિક સમાજ અને શિક્ષકોની તેમજ જેઓએ ફક્ત માર્ક શીટ્સ પ્રતિ ધ્યાન આપવા કરતાં કૌશલ્યોને મહત્વ આપવાની જરૂર છે તેઓની વિચારસરણી બદલવા માટે તૈયાર કરવામાં આવ્યાં છે !

i Watch

૨૧૧, ઓલિમ્પસ, અલ્ટામાઉન્ટ રોડ, મુંબઈ ૪૦૦૦૨૬
ટેલિ: +૯૧ ૨૨ ૨૩૫૩ ૫૪૬૬ ફેક્સ: +૯૧ ૨૨ ૨૩૫૩ ૬૭૮૨
ઈમેલ: krishan@wakeupcall.org વેબસાઈટ: www.wakeupcall.org
ઘરઆંગણેના સ્ત્રોતો તરફથી દાનો સ્વીકારવામાં આવે છે. ચેકો ફક્ત "i Watch"ના નામમાં જ લખવા અને ઉપરના સરનામે મોકલવા જોઈશે.

ડિજિટલ સ્કૂલ એજ્યુકેશન @ રૂ. ૧૦૦ પ્રતિ વર્ષ પ્રતિ વિદ્યાર્થી અથવા US\$ ૨ પ્રતિ વર્ષ પ્રતિ વિદ્યાર્થી

- **ઈ-ક્લાસ** એ પ્રકરણ-વાર ઑડિયો-વિડિયો, એનિમેટેડ વિગત પેન-ડ્રાઇવમાં છે, જે **ઈ-બૉક્સ** કહેવાતા નાના મલ્ટિ-મીડિયા પ્લેયર મારફત ટીવી પર ચાલે છે.
- એ અંગ્રેજી, મરાઠી અને અર્ધ-અંગ્રેજી માધ્યમમાં સર્વ વિષયો માટે (ભાષાઓ સિવાય) મહારાષ્ટ્ર સ્ટેટ બોર્ડના ૧લા થી ૧૦મા ધોરણો સુધીના વિદ્યાર્થીઓ માટે એક નાવીન્યપૂર્ણ શૈક્ષણિક સામગ્રી છે.
- **ઈ-ક્લાસ** વાસ્તવિક ક્લાસરૂમમાં ખરેખરા શિક્ષક સાથે દરેક વિષય ધરાવે છે, જે પ્રકારણવાર શીખવે છે, જે અભ્યાસોને પ્રશ્નોત્તર અને રિવિઝન માટે માનસિક નક્કશા જેવી અજોડ વિશિષ્ટતાઓ સાથે ચિત્રપટો જોવા જેટલી ઉત્તેજના પૂરી પાડે છે.
- **ઈ-ક્લાસને** પીસીઝ, લેપટોપ્સ, સ્કૂલ સર્વર વગેરેમાં પણ સહેલાઈથી લોડ કરી શકાય છે.
- **ઈ-ક્લાસ** એક અજોડ સાધન છે જે સર્વ માટે ઉપયોગી છે, પછી તે વિદ્યાર્થી હોય, માતાપિતા, શિક્ષક, શાળા, કોચિંગ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ, કૉર્પોરેટ, એનજીઓ હોય કે ભારતના ગ્રામીણ અને અર્ધ-શહેરી વિસ્તારોમાં યુવાન શિક્ષિત યુવક હોય.

ઈ-ક્લાસના લાભો

- **ઈ-ક્લાસ** વિદ્યાર્થીઓને વિશાળ લાભો પૂરા પાડે છે કેમકે તેઓ એક ઘણા અજોડ અભ્યાસક્રમ મારફત શિક્ષણ પામે છે અને પોતાને શક્તિશાળી બનાવે છે જે એવી શિક્ષણ પદ્ધતિ પર આધારિત જે તેઓને દરેક વિષય ગોખણ પટ્ટી કરવા કરતાં સંપૂર્ણપણે સમજવા સમર્થ બનાવે છે.
- **ઈ-ક્લાસ** શિક્ષકોની બિન-ઉપલબ્ધતાની વધતી જતી સમસ્યા હલ કરવામાં પણ મદદ કરે છે. એ શિક્ષકોને એનિમેટેડ દૃશ્યો ઉત્તેજિત કરીને મુશ્કેલ વિષયો સહેલાઈથી સમજાવવામાં મદદ કરે છે અને આમ વિદ્યાર્થીઓને સમજદારીનો ઉચ્ચતર અંશ વિકસાવવામાં અને તેઓ જે શીખ્યા હોય તે જાળવી રાખવામાં મદદરૂપ થાય છે.
- **ઈ-ક્લાસ** શિક્ષણને, સહેલું, સરળ, માણવાયોગ્ય અને સંપૂર્ણ તાણ-મુક્ત પ્રક્રિયા બનાવે છે. આ માનસશાસ્ત્રની દૃષ્ટિએ વિદ્યાર્થીઓને તેઓની સફળતાનું પ્રમાણ નોંધપાત્રરીતે સુધારવામાં મદદ કરે છે અને અડધેરસ્તે અભ્યાસ છોડી દીધા વગર અંત સુધી તેઓના અભ્યાસો ચાલુ રાખવા પ્રોત્સાહિત કરે છે.

ઈ-ક્લાસનું દૃશ્ય સૌને માટે સમાન શિક્ષણ

પરિવર્તનનું નેતૃત્વ કરો, હમણાંજ કૉલ કરો: ૦૨૨-૬૧૧૬૩૦૩૦
અથવા લૉગ ઓન કરો: www.e-class.in, www.eclassonline.in પર

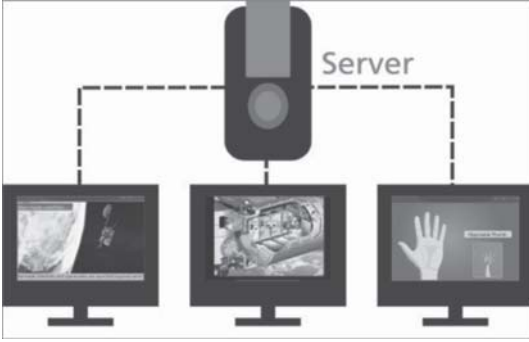
ટી.વી.

ઈ-ક્લાસ પેન ડ્રાઇવ ઈબોક્સને જોડેલ છે અને સામગ્રી ટી.વી. પર સીધેસીધી જોઈ શકાય છે.

કોમ્પ્યુટર અને લેપટોપ

ઈ-ક્લાસ પેન ડ્રાઇવ સામગ્રી જોવા માટે કોમ્પ્યુટરને સીધે સીધું જોડેલ છે.

સર્વર સિસ્ટમ

ઈ-ક્લાસ શાળાઓમાં ગોઠવી શકાય છે સ્ક્રીન સિસ્ટમ અને લેન સિસ્ટમ મારફત. ઈ-ક્લાસ કોમ્પ્યુટર લેબ્સમાં પણ વાપરી શકાય છે.

પ્રોજેક્ટર સ્ક્રીન

ઈ-ક્લાસ સામગ્રી ઈબોક્સ મારફત સીધેસીધી પ્રોજેક્ટર પર પણ જોઈ શકાય છે.

ઓનલાઇન લર્નિંગ પોર્ટલ : www.eclassonline.in

- અમારી વેબસાઇટ પર લોગ ઓન કરો અને આપની પોતાની ઝડપે અને સમયે ઓનલાઇન શીખો.
- આપની જરૂર મુજબ આકર્ષક પૈકેજીસ.
- નામ નોંધાવવા પર બધાં ધોરણ માટે મફત નિદર્શન.
- શૈક્ષણિક સામગ્રી સાથે સોશિયલ નેટવર્કિંગ.
- આપના મિત્રોને ઉમેરો, પ્રોજેક્ટસમાં, ટેલન્ટ ઝોન, એમસીક્યુ, આર્ટિકલ્સ અને ઘણા બધામાં ભાગીદાર બનાવો.
- નોટ્સ અને મગજના નક્શા અને ઘણીવધુ વિશિષ્ટતાઓ સાથે આગામી પેઢીનું ઈ-લર્નિંગ પોર્ટલ.
- ઈ-ક્લાસ ઓનલાઇન-ઓનલાઇન શિક્ષણ મારફત રાષ્ટ્રનું સશક્તિ કરણ.

પરિવર્તનનું નેતૃત્વ કરો, હમણાંજ કૉલ કરો : ૦૨૨-૬૧૧૬૩૦૩૦
અથવા લૉગ ઓન કરો : www.e-class.in, www.eclassonline.in પર

i Watch માટે સીએસઆર પ્રોજેક્ટ્સ

૧. પ્રોજેક્ટ ૧ અને ૨... યુવાનો અને બેરોજગારો માટે વિચારધારા પરિવર્તન અને નિવારણો પ્રદાન કરવાં-નાગરી સમાજને અમારું ૧૦૮ પાનાંનું પુસ્તક વિતરણ કરવું. પ્રોજેક્ટ #૧ અને #૨ના અમલીકરણનો પ્રભાવ.

- માનવ સંસાધન વિકાસ, એટલે કે, સર્વ પૂર્વ-પ્રાથમિક, પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણનું મહત્વ.
- રોજગાર ઊપજાવવા માટે વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને તાલીમનું મહત્વ.
- ઉચ્ચ, તબીબી અને ટેકનિકલ શિક્ષણ માટે સંપૂર્ણ વિનિયમન માટે જરૂર.
- એમએસએમઈએ અથવા માઈક્રો સ્મોલ મિડિયમ એન્ટરપ્રાઇઝીસનું મહત્વ.
- ગુણવત્તા, ખર્ચ અને સ્પર્ધાત્મકતા માટે નિકાસનું મહત્વ.
- ભ્રષ્ટાચાર દૂર કરવા અને ભારતના સામાન્ય નાગરિકના જીવનની ગુણવત્તા સુધારવા ઉત્તમ શાસનનું મહત્વ અને જરૂર.
- વિગતો માટે અમારા પુસ્તક-ટ્રાન્સફોર્મિંગ ઈન્ડિયામાં પાનું ૯૭ જુઓ.

૨. બેરોજગારો માટે રોજગારી નિર્માણ

સેવાઓ, ઉત્પાદન અને કૃષિનાં ક્ષેત્રોમાં રોજગાર ઊપજાવવા માટે તમારા બ્લોક/જિલ્લો/રાજ્યમાં વ્યાવસાયલક્ષી શિક્ષણ અને તાલીમ કેન્દ્રો સ્થાપવામાં મદદ, સહાય અને નિર્દેશ આપી શકે છે. અમારું સ્થાનિક તાલીમ કંપનીઓ તેમ જ જર્મની અને સ્વીસ કુશળતા વિકાસ સંસ્થાઓ સાથે જોડાણ છે. આ આંતરરાષ્ટ્રીય કોર્સ ભારતીય ઉપબોક્તાઓ માટે ઉપલબ્ધ થઈ શકે છે.

૩. ડિજિટલ સ્કૂલ એજ્યુકેશન @ રૂ. ૧૦૦ વર્ષ દીઠ વિદ્યાર્થી દીઠ અથવા US\$ ૨ વર્ષ દીઠ વિદ્યાર્થી દીઠ.

ઈ-કલાસ એજ્યુકેશન સિસ્ટમ લિ. એ ઈ-કલાસ નામે ઓછા ખર્ચની હાઈ-ટેક ટેકનોલોજી છે, જેમાં શાળાઓ વર્ષ દીઠ બેઠક દીઠ આશરે રૂ. ૧૦૦ના ડિજિટલ કન્ટેન્ટ ખર્ચ સાથે આપવી લઈ શકાય છે. કોમ્પ્યુટરો અથવા ઈન્ટરનેટની આવશ્યકતા નથી. ફક્ત ટીવી પૂરતું બની રહે છે. સંપૂર્ણ રાજ્યના બોર્ડનો ૧થી ૧૦ ધોરણ સુધીનો અભ્યાસક્રમ આપવી લેવાય છે.

૪. ઈન્ટરનેટ આધારિત ઉચ્ચ માધ્યમિક શિક્ષણ: ધોરણ ૯, ૧૦, ૧૧ અને ૧૨ માટે ફિક્સિસ-કેમિસ્ટ્રી-મેથ્સમાં વિજ્ઞાન શિક્ષણ.

ઈ-કન્ટેન્ટને ૧૧ ભાષામાં ટેકો આપે છે અને કોઈ પણ વિષય માટે ઉપયોગ કરી શકાય છે.

ઈ-ટીચર મંચ ડાયનામિક ઈન્ટરનેટના ઉપયોગ કરતાં વિશ્વ કક્ષાનાં ધોરણોને ઓછા ખર્ચની ઈન્ટરનેટ આધારિત ટેકનોલોજી.

વર્તમાન ખર્ચ વિદ્યાર્થી દીઠ કલાક દીઠ આશરે રૂ. ૨ અથવા વિદ્યાર્થી દીઠ દિવસ દીઠ આશરે US\$ છે. ઓરિસ્સાના રાજ્ય શિક્ષણ વિભાગ માટે કામ કરે છે. સર્વ અન્ય ગ્રાહકો ઉપયોગ અને અપનાવી શકે છે. ઓન-લાઈન ઈન્ટરએક્ટિવ કોચિંગ, આકલન, ફીડબેક, પ્રશ્નોત્તરી અને વન-ટુ-વન મેન્ટરિંગ કરે છે. કૃત્રિમ બૌદ્ધિકતા અને ક્લાઉડ કોમ્પ્યુટિંગનો ઉપયોગ કરે છે.

૫. એન્ટરપ્રાઇઝ સિક્સ ડેવલપમેન્ટ, ઈએસડી અથવા વ્યક્તિગતો, શાળાઓ, કોલેજો અને એમએસએમઈએ માટે એન્ટરપ્રેન્યોરશિપમાં કોચિંગ.

તમે સ્વરોજગારી હો અથવા અન્યો માટે કામ કરતા હો તો પણ આ ગુણવત્તા અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે. સર્વ ભારતીયમાંથી લગભગ ૫૮% સ્વરોજગારી છે. કોઈ પણ વ્યક્તિ, શાળા અથવા કોલેજ <http://www.enterprise-education.in>ની મુલાકાત લઈને ફ્રી કોચિંગ મેળવી શકે છે અથવા વધુ વિગતો માટે તમે મુલાકાત લઈ શકો છો: www.deispune.org.

૬. સ્વચ્છતા અને સમુદાય આધારિત સુરક્ષિત પીવાનું, રસોઈ બનાવવાનું, સ્નાન કરવાનું અને સ્વિમિંગ માટે પાણી ગ્રામીણ અને શહેરી ભારત માટે લિટર દીઠ ૧ પૈસા. સ્વચ્છતા અને નિર્જંતુકીકરણ માટે ઉપયોગ.

સૌથી સૌથી ગ્રીન ટેકનોલોજી સામાન્ય મીઠું અને વીજળી જ કાચા માલ તરીકે ઉપયોગ કરે છે. એક મિલિયન લિટર સુરક્ષિત પાણી માટે ફક્ત ૧૦ કિલોવેટ વીજ અને ૫ કિગ્રા મીઠું જરૂર પડે છે. સૌર પર ચાલતાં એકમો પણ ઉપલબ્ધ છે, કારણ કે દેશના ઘણા ભાગોમાં આધારપાત્ર વીજ નથી. કાશ્મીરથી કન્યાકુમારી સુધી ૧૧૦૦થી વધુ ઈન્સ્ટોલેશન્સ પહેલેથી ચાલે છે. સર્વ રોગોના ૮૦% જળજન્ય હોય છે. બોટલનું પાણી સ્વચ્છ સમુદાય પાણી કરતાં ૨૦૦૦ ગણું વધુ ખર્ચાય છે. ભારતના ૧૦૦ કરોડ લોકોને અસુરક્ષિત પાણી મળે છે.

૭. આરડબ્લ્યુએચ અથવા રેઈન વોટર હાર્વેસ્ટિંગ (વરસાદી જળ સંગ્રહ પ્રણાલી) શા માટે જરૂરી છે.

ભારતમાં મોટે ભાગે પાણી પ્રત્યક્ષ અથવા અપ્રત્યક્ષ રીતે વરસાદી પાણી હોય છે. ચોમાસામાં વરસાદ વર્ષદીઠ આશરે ૧૦૦ દિવસ સાથે નિનિશ્ચત હોય છે. આમાંથી ૫૦% પાણી ૩૫ દિવસમાં પડે છે અને બાકી ૬૫ દિવસમાં. આથી જ રેઈન વોટર હાર્વેસ્ટિંગ આવશ્યક છે. આ લો ટેકનોલોજી નિવારણ છે અને ભારતની સર્વ ૯૦૦૦ પાલિકાઓ અને ૬,૩૦,૦૦૦ ગામોમાં વ્યવહારમાં લાવવું જરૂરી છે. હાલમાં આપણા ભૂજળ સંસાધનો ઓછાં થઈ રહ્યાં છે. આપણે આરડબ્લ્યુએચ દ્વારા વરસાદના ૧૦૦ દિવસ દરમિયાન તેને સ્થિર કરવાની જરૂર છે.

૮. ખરાબ પાણીને રિસાઈકલ કરવા માટે જૈવ તંત્રજ્ઞાન

ખરાબ પાણીને રિસાઈકલ કરવું તે વિકેન્દ્રિત રીતે કરીને માવજત કરાય તો અત્યંત સક્ષમ બની શકે છે, કારણ કે સ્રોત અને ઉપબોક્તાઓ નિકટમાં હોય છે. ઉપચાર માટે અંતરિયાળ યુનિટમાંથી ખરાબ પાણી વહન કરવું અને ફરીથી ઉપબોક્તાઓ સુધી પહોંચાડવા માટે પાઈપલાઈન, પંપ, વીજ અને જાળવણીની જરૂરત પડતી હોવાથી તે ખર્ચાળ નીવડે છે. પાણી રિસાઈકલ કરવાની વર્તમાન શૈલી મુખ્યત્વે આ રીતે તૈયાર કરાય છે અને દેખીતી રીતે જ તે ધાર્થી પરિણામ આપતી નથી. આથી મહત્વપૂર્ણ એ છે કે સેન્ટ્રીફ્યુગેશન પાણીના બિનસેન્ટ્રીફ્યુગેશન ઉપચારથી સીવેજમાં સેન્ટ્રીફ્યુગેશન સંપત્તિનો નાશ થાય છે. આથી જ પાણી રિસાઈકલ કરવા માટે જૈવ-તંત્રજ્ઞાન કામે લગાવવું મહત્વપૂર્ણ છે અને પછી તે પાણી નિસર્ગ જ્યાંથી ઊપજાવે ત્યાં છોડી દેવું જોઈએ. જો આવી કારણ તો જ પાણીની તીવ્ર અછતની સમસ્યાનું સક્ષમ નિવારણ આવી શકશે.

સમુદાયો માટે સુરક્ષિત પીવાનું, રસોઈ બનાવવું, સ્નાન કરવાનું અને સ્વિમિંગ માટેનું પાણી અને સ્વચ્છતા

ડી નોરા ઈલેક્ટ્રો ક્લોરિનેશન “ગ્રીન ટેકનોલોજીઝ”નો ઉપયોગ કરીને કામગીરી ખર્ચ એક લિટર પાણી ગીઠ ૦.૧૦થી ૧.૦૦ પૈસા

૧. રોગને ઊગતો ડામવો સારો.
૨. ભારતમાં લગભગ ૧૦૦૦ મિલિયન લોકો અસુરક્ષિત પીવાનું પાણી પીએ છે.
૩. સર્વ રોગોમાં ૮૦% પાણીજન્ય હોય છે.
૪. ડી નોરા “ગ્રીન ટેકનોલોજી” વિવિધ પાણીજન્ય રોગો માટે મુખ્ય કારણભૂત જીવાણુઓ અને વાઈરસો દૂર કરવા ઉપયોગ કરાય છે. ટેકનોલોજી ઈલેક્ટ્રો ક્લોરિનેશન છે.
૫. સામાન્ય “પાણીજન્ય” રોગોમાં કોલેરા, ટાઈફોઈડ, ઝાડા, અતિસાર, કમળો, હેપટાઈટિસ, ફૂમિ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
૬. ડી નોરા “ગ્રીન ટેકનોલોજી” મિલિયન અથવા પીપીએમ ઈઠ ૮૦૦૦ ભાગ સુધી “સક્રિય” ક્લોરિન ધરાવતું સોડિયમ હાઈપો ક્લોરાઈટ નિર્મિતી માટે ઈનપુટ્સ તરીકે ફક્ત વિદ્યુત અને સામાન્ય મીઠાનો ઉપયોગ કરે છે.
૭. સોડિયમ હાઈપો ક્લોરાઈટ નિવારણમાં આ સક્રિય ક્લોરિનનો ઉપયોગ પાણીને નિર્જંતુક અને સ્વચ્છ કરવા માટે ઉપયોગ કરાય છે. પત્રક જુઓ.

સ્થાનિક જળ ઉપચાર પ્લાન્ટો વર્ષોનાં વહાણાં વીતવા સાથે તેમની ટેકનોલોજીમાં ઉત્ક્રાંતિ લાવી રહ્યા છે, કારણ કે પ્રદૂષિત પાણીને લીધે કોલેરા, ટાઈફોઈડ અને ઝાડા સહિતના આરોગ્યનાં જોખમો વધુ જ્ઞાત બન્યાં છે. આ જોખમોને દૂર કરવા માટે પાણી ઉપચાર પ્લાન્ટોએ ક્લોરિનેશનનો અમલ કરવાનું શરૂ કર્યું છે. ક્લોરિનેશન રીતસર આ રોગોને ફેલાતાં અને આરંભમાં પ્રદૂષિત કરવાથી રોકે છે અને તેને લીધે જ તેને લાઈફ મેગેઝીન પાસેથી “ધ મોસ્ટ સિગ્નિફિકેન્ટ પબ્લિક હેલ્થ એડવાન્સ ઓફ ધ મિલેનિયમ” શીર્ષક મળ્યું છે.

ઈલેક્ટ્રો ક્લોરિનેશન એ આ પ્રક્રિયાની ઉત્ક્રાંતિમાં આગામી પગલું છે. ઈલેક્ટ્રો ક્લોરિનેશન પીવાનું પાણી ક્લોરિનેટ કરે છે અને પર્યાવરણ મૈત્રીપૂર્ણ રીતે તેવું કરે છે. તે કોઈ પણ માપક્ષમ નકારાત્મક રીતે પર્યાવરણને હાનિ પહોંચાડતું નથી. અન્ય ક્લોરિનેશન ટેકનિક્સથી વિપરીત ઈલેક્ટ્રો ક્લોરિનેશન સ્લજ અથવા બાય-પ્રોડક્ટ્સ ઊપજાવતું નથી. તે ક્લોરિનેટર્સના ઓપરેટરો માટે પણ સુરક્ષિત છે, કારણ કે ઉચ્ચ ઝેરી અને કોરોઝિવ ક્લોરિન ગેસ હાથ ધરવું પડતું નથી.

સમુદાયો અને સ્વચ્છતા માટે સુરક્ષિત પીવાનું, રસોઈ બનાવવાનું સ્નાન કરવાનું અને સ્વિમિંગ માટેના પાણી અંગેના પત્રકો આ સાથે જોડ્યા છે. સીક્લોર મેક એન્ડ ટિટાનોર ડી નોરા સ્પા, મિલાન, ઈટાલી અને ડી નોરા ઈન્ડિયા લિ., ગોવા, ભારતના નોંધાયેલ ટ્રેડમાર્કસ છે.

જો રસ હોય તો સંપર્ક: ક્રિશન ખન્ના: krishan@usnl.com અથવા +૯૧૯૮૨૧૧૪૦૭૫૬

ક્રિશન ખન્ના
i Watch ના
સંસ્થાપક ટ્રસ્ટી

લેખક વિશે

i Watch ના સંસ્થાપક ટ્રસ્ટી ક્રિશન ખન્ના મિકેનિકલ એન્જિનિયરિંગમાં આઈઆઈટી ખડકપુરના ગ્રેજ્યુએટ છે.

૧૯૯૬માં તેઓનું ભારતના વડા પ્રધાન દ્વારા અર્પણ કરાયેલ નેશનલ સિટીઝન્સ અવોર્ડથી સન્માન કરવામાં આવ્યું હતું. ૨૦૦૭માં ફેન્ડઝ ઑફ સાઉથ એશિયન અમેરિકન કોમ્યુનિટી, એફઓએસએએસી, લોસ એન્જેલસ, યુ.એસ.એ. દ્વારા સક્રિય નેતૃત્વ માટે રાજીવ ગાંધી અવોર્ડ પ્રદાન કરવામાં આવ્યો હતો. ૨૦૧૧માં તેઓનું નોબલ લોરિયેટ પ્રોફે. મહમદ યુનુસ દ્વારા સન્માન કરવામાં આવ્યું હતું અને તાજ મહાલ હોટેલ, મુંબઈ, ભારત ખાતે સીએસઆર સમારંભમાં “સોશિયલ પાયોનિયર અવોર્ડ” પ્રદાન કરવામાં આવ્યો હતો. જૂન, ૨૦૧૨ની એજ્યુકેશન

વર્લ્ડ શિક્ષણ પર એક અગ્રણી માસિક મેગેઝીનની આવૃત્તિમાં, તેમને ભારતીય શિક્ષણ બદલતા ૫૦ નેતાઓમાંના એક તરીકે માન્ય કરવામાં આવ્યા હતા.

ક્રિશન ખન્નાએ તંત્રવિજ્ઞાન વિશેષજ્ઞ તરીકે ૪૮ વર્ષ સુધી કામ કરેલું, જેમાંથી લગભગ ૬ વર્ષ જર્મનીમાં અને જાપાનમાં કાર્યરત હતા. તેમણે ઇંદો, વ્યવસ્થાપન અને સામાજિક ક્ષેત્રમાં કામ કર્યું છે.

તેમણે સર્વ ૫ ખંડોમાં વ્યાપક પ્રવાસો કર્યા છે. અને યુએસએ, કેનેડા, બ્રાઝિલ, યુકે, સ્વીડન, જર્મની, ઈટાલી, ઈરાન, ચીન, કોરિયા, તાઈવાન, સિંગાપોર, જાપાન, ઑસ્ટ્રેલિયા અને ભારતમાંથી સંસ્થાઓ સાથે પંદર સંયુક્ત સાહસો અને ઇંદાકીય ભાગીદારીઓ સાથે સંડોવાયેલા છે.

૧૯૯૨માં તેમણે ઔદ્યોગિક વિશ્વ છોડ્યું. તેમની વ્યાવસાયિક અને ઇંદાકીય કારકીર્દિનો ત્યાગ કર્યો અને સેવાની પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી જે ભારતની પરિવર્તનની પ્રવૃત્તિ અને રાષ્ટ્રીય ઘડતર છે.

આ લક્ષ્ય હાંસલ કરવા માટે તેમણે *i Watch* કહેવાતી નફા-માટે-નહીં “ફાઉન્ડેશન સ્થાપ્યું. ૧૯૯૨-૯૩માં કામકાજો મુંબઈ, ભારતમાં તેમની ખાનગી ઑફિસમાંથી શરૂ થયાં. મુખ્ય ધ્યાન છે રાજકારભાર અને શિક્ષણ અને કેવી રીતે એની અર્થતંત્ર અને રોજગારી પર સીધી અસર છે તેના પર કેન્દ્રિત કરવાનું.

આ કાર્યનો પ્રયાસ ભારતના નાગરિકોને હકીકતો રજૂ કરવાનો અને કેટલીક સમય પ્રમાણસિદ્ધ અને સાદા ઈલાજો સૂચવવાનો જેથી દેશ તેના યોગ્ય સ્થાને આ ગ્રહ પર પહોંચી શકે. ધ્યાન ભારતની છૂપી સંભાવનાને બહાર લાવવા માટે કેન્દ્રિત છે જે થી એકવાર તેના લોકોની માનવ મૂડી પૂરેપૂરી મુક્ત થાય.

અમૃત પી. શાહ
સીએમડી
સુન્દરમ મલ્ટિ પેપર લિ.

અમારી કલ્પના

સુન્દરમ મલ્ટિ પેપર લિ. વિદ્યાર્થીઓને સિવિલ સોસાયટીમાં લોકપ્રિય પેપર સ્ટેશનરી બ્રાન્ડ છે. પ્રણેતા અને ચેરમેન મેનેજીંગ ડિરેક્ટર અમૃત શાહ માને છે કે “રાષ્ટ્રના સામર્થ્ય માટે શિક્ષણ એ પૂર્વ જરૂરિયાત છે” અને સુન્દરમ સર્વ રૂપોમાં શિક્ષણને હંમેશા ટેકો આપશે તેઓ સિવિલ સોસાયટી, યુવાનો અને વિદ્યાર્થીઓમાં શિક્ષણના લાભો વિશે જાગૃતિ ફેલાવે છે.

રાષ્ટ્રિય અને આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ ખાતે *i Watch* ની હાજરી

Global HR Forum, Seoul, South Korea

CII—CSR Annual Conference, Chennai, India

NGO Partnership, London, UK

www.ethicalcorp.com

PAN IIT Annual Conventions, Santa Clara, Tokyo, Singapore, Chicago, Chennai, Mumbai, Noida & New York.

Pravasi Bhartiya Divas, New Delhi, India

સંદેશ - ડૉ. એપીજે અબ્દુલ કલામ તરફથી

સત્યમેવ જયતે

ડૉ. એપીજે અબ્દુલ કલામ
ભારતના
ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ

મને જાણીને આનંદ થાય છે કે “*i Watch*”નું સર્જન ભારતના પરિવર્તનની પ્રવૃત્તિ માટેની નાગરિકોની ચળવળ મારફત થયું છે.

રાજકારભાર, શિક્ષણ, અર્થતંત્ર ઉદ્યોગસાહસિકતા અને રોજગારીના સર્જન પર ‘*i Watch*’નું ધ્યાન કેન્દ્રણ આજ રાષ્ટ્ર સન્મુખ વાસ્તવિક મુદ્દાઓ છે. તુલનાત્મક અભ્યાસ પર આધારિત સૂચવેલ પૃથકકરણ, પરિણામો અને પગલાં નિશ્ચિતપણે હકીકત છતી કરનારાં છે અને દેશમાંના વિવિધ હિસ્સાધારકો દ્વારા જો તેમના પર કાર્ય કરવામાં આવે, તો આશ્ચર્યજનક પરિણામો લાવી શકે છે.

ઉદાહરણાર્થે, આ દસ્તાવેજ ભારતને તંત્રવૈજ્ઞાનિક શિક્ષણનું આતરરાષ્ટ્રીય કેન્દ્ર બનાવવા માટેની જરૂરિયાત સ્પષ્ટપણે બહાર લાવે છે.

દસ્તાવેજ જીડીપી વૃદ્ધિ દર ૧૦% થી ૧૪% સુધી લઈજવા માટેનાં પગલાંની યોજનાને પણ ઉદ્દેશે છે.

સામાજિક પરિવર્તનો, કાર્યક્રમ પ્રબંધક માધ્યમો, નવા ઉદ્યોગ સાહસિકો, શિક્ષણ આયોજકો બધાએ દસ્તાવેજ ભારતના પરિવર્તનની પ્રવૃત્તિમાં આપેલ માહિતી અને પૃથકકરણમાંથી લાભ મેળવી શકે છે.

શ્રી. કિશન ખન્ના અને તેમની ટીમને તેઓના સામાજિક પરિવર્તનના ઉમદા કાર્યમાં સફળતા માટે મારી શ્રેષ્ઠ શુભેચ્છા.

A.P.J. Abdul Kalam
APJ Abdul Kalam

- ઔદ્યોગિક કારભારની મારી નીતિઓ ઘડવામાં આપના પેપરમાંથી એકત્ર કરેલા શાણપણમાંથી કેટલાંકનો ઉપયોગ કરવાની હું આશા રાખું છું.
એન.આર. નારાયણ મૂર્તિ, ચેરમેન અને માર્ગદર્શક, ઇન્ફોસિસ
- મેં કોઈપણ એનજીઓ વિશે સાંભળ્યું નથી જેમકે *i Watch* જે ભારતના પરિવર્તન માટે આવો નીતિવિષયક પ્લાન ઘરાવે છે.
મેજર જન, ડી. એન. પુરાના, ડિરેક્ટર જનરલ, ઓલ ઇન્ડિયા મેનેજમેન્ટ અસોસિએશન
- મેં, આપનું પુસ્તક નામે ભારતના પરિવર્તનની પ્રવૃત્તિ રસપૂર્વક વાચ્યું છે અને એમાં ઘરાવાયેલાં ઘણા ઉપયોગી અભ્યાસો અને સૂચનો માટે હું આપને મારાં અભિનંદન પાઠવું છું. મને જરાયે શંકા નથી કે ઉપસ્થિત કરાયેલા મુદ્દાઓ અને કરાયેલી ભલામણો અત્યંત મૂલ્યવાન છે.
બી. એન. યુગાંધર, આયોજન પંચના સભ્ય
- કૃપા કરી આપે જે કર્યું છે તે સારા કામ માટે મારાં અભિનંદન સ્વીકારશો. આપના કામમાં આપને સર્વ શ્રેષ્ઠ ઈચ્છવાની આ તક લઉં છું અને મને ખાત્રી છે આપનાં પ્રકાશનો જાગૃતિ લાવશે અને મુદ્દાઓને આગળ લાવવામાં ઘણો શિક્ષણદાયક પાઠ પણ ભજવશે તથા જ્યાં આપણને અધિકતર ધ્યાન આપવાની જરૂર છે તેવા વિસ્તારો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં પણ ભાગ ભજવશે.
એમ.વી. રાજશેખરન, આયોજન માટેના રાજ્ય પ્રધાન, આયોજન પંચ
- અમે ૫૦૦ કરતાં વધુ એનજીઓઝ સાથે પારસ્પરિક ક્રિયા કરીએ છીએ અને અમારે અચૂક કહેવું જોઈએ કે અમને *i Watch* એક અજોડ અને નાવીન્યપૂર્ણ એનજીઓ જણાયેલ છે.
વિનય સોમાણી, મેનજીંગ ટ્રસ્ટી, કર્મયોગ.કૉમ
- તેઓ ભારત માટે ઉચ્ચ અને ટકાઉ વિકાસ હાંસલ કરવા માટેનું માળખું ઉભું કરવા કટિબદ્ધ થયા છે. આને માટે તેઓ સર્વ સંમતિ રચવા અને નીતિના ફેરફારોને પ્રભાવિત કરવા કાર્ય કરી રહ્યા છે. આ ખરેખર દૂરગામી અસર કરવા માટે તૈયાર કરેલી ઘણી અજોડ નીતિ છે.
રાજીવ કુમાર, મુખ્ય અર્થશાસ્ત્રી, સીઆઈઆઈ
- *i Watch* ને વર્લ્ડ ઇકોનોમિક ફોરમ અને સીઆઈઆઈ દ્વારા આયોજિત પારસ્પરિક ક્રિયાકારક કાર્યશાળા ખાતે “ભારત અને વિશ્વ ૨૦૨૫” તખ્તા પર ટીપ્પણ અને સૂચન કરવા માટે નિષ્ણાત પેનલના ભાગ તરીકે આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું છે.
વર્લ્ડ ઇકોનોમિક ફોરમ અને સીઆઈઆઈ કોન્ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિયા ઇન્સ્ટ્રી
- એક શિક્ષણવિદ અને માનવ સંસાધન વિકાસ સલાહકાર તરીકે હું દબપણે માનું છું કે વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણના ૩૦૦૦ વિસ્તારોમાં ૮૫% યુવાનોને તાલીમ આપવાની *i Watch* ની યોજના અત્યંત નાવીન્યપૂર્ણ છે. જો અમલ થાય, તો એ ભારતમાં બેરોજગારીની સમસ્યા માટેનો મુખ્ય ઉકેલ સાબિત થશે.
પ્રોફે. ઋષિકુમાર પંડ્યા, ઇન્ટરનેશનલ મેનેજમેન્ટ ગુરૂ

આ પુસ્તક માટે વહીવટી અને ડીલીવરી માટે કુરિયરના ખર્ચાને આવરી લેવા માટે ભારત, યુએસએ, યુકે, ઈથુ અને જાપાનમાં પ્રતિ નકલ ચાર્જ છે:

ભારતમાં ₹ ૨૦૦, યુએસએમાં ડૉલર્સ ૧૦, યુકેમાં પાઉન્ડ ૧૦, ઈથુ યુરો ૧૦, જાપાનમાં યેન ૧૦૦૦,

i Watch ને ચૂકવણીઓ મોકલો, ઓલિમ્પસ, અલ્ટામાઉન્ટ રોડ, મુંબઈ-૪૦૦ ૦૨૬, ભારત ખાતે.

એપ્રિલ ૨૦૧૪ આવૃત્તિ